

كارىگهري و پهيوهنديا كردهيا ههستدهربرينى ب هندهك كردهين ديترين ئاخفتنيقه

سلیمان هشیار محمد¹ سلیمان اسماعیل رجب²

sulaiman.rajab@uod.ac

sulaiman.hishyar@uod.ac

2+1 پشكا زمانى كوردی، كولىژا زمانان زانكۆيا دهوك، دهوك، ههریما كوردستانى، عیراق.

پوخته:

ئاخفتن وهكو ئامرازه كى سه ره كى بۆ پهيوهندیين مروفي و دهربرينا ههستان، روله كى گرنگ د ژيانا جفاكيدا دگيرن. كردهيا ههستدهربرينى، ئيك ژ وان كردهيانه كو ب پلا ئيكى پهيوهندى ب بارى دهربرينى ئاخفتنكهريقه ههيه، واته دهى ئاخفتنكهري دفت دهربرينى ژ بارى دهربرينى خو بكهت، ئهفجا چ ب ريك (سلاڤكرن، ب خهرهاتن، سوپاسيكرن، لیبورينخواستن، گازندهكرن... هتد)بيت، ئهف فهكولينه، ب نافونيشانى "كارىگهري و پهيوهنديا كردهيا ههستدهربرينى ب هندهك كردهين ديترين ئاخفتنيقه"يه. فهكولين ل سه ربهمايى جورين كردهين ههستدهربرينى ل دويف مودىلا (سيرل و فاندهرفيكن)ى و ب ريبازا (وهسفى- شروفهكارى) هاتيه ئهجامدان. گرنگيا فهكولينى ئهوه، كو بۆ مه ديار ببیت ئهف كردهي چ كارىگهري و پهيوهندى ب كردهين ديترين ئاخفتنيقه ههيه، ديسان چاوا ئهف كردهيه كارىگهري ل سه رچاوانى و دروستكرنا پهيوهنديان دكهت. ئارمانجا سه ره كى ژ ئهف فهكولينى ئهوه، كو بۆ مه ديارببت چاوا مروف دهربرينى ژ ههستين خو دكهن و چاوا دشين ئهفان ههستان ب شيويه كى وهسان دهربرين، كو كارىگهريئا ئهوى پتر ببیت و ببیته ئهگهري ريزگرتن و راييزكرنا گوهداران. ئهف فهكولينه ژ دو پشكان پيكدهيت پشكا ئيكى: بۆ (تيگهه كردهيا ههستدهربرينى و پيناسه و تايبهتمه ندى و ئهرك و جورين ئهف كردهي) هاتيه تهرخانكرن و پشكا دوي: بۆ ئهوان كردهيان ئهوين پهيوهندى ب ئهف كردهييه ههين وه كى: (رازيكرن، ئاراسته كرن، تيكچونا روى، پاراستنا روى) هاتيه تهرخانكرن، تيدا كارىگهري و پهيوهنديا ئهفان كردهيان ب كردهيا ههستدهربرينيه هاتيه دياركرن و نمونهين پيدى بۆ ههر ئيكى ژ ئهوان هاتينه دهستنيشانكرن و شروفه كرن.

پهيفين كليل: كردهيا ههستدهربرينى، كردهيا راييزكرنى، كردهيا ئاراسته كرنى، كردهيا ريزگرتنى، تيكچون و پاراستنا روى

How Expressive Speech Acts Relate to and Influence Other Speech Acts.

Sulaiman Hiahyar Mohammed¹Sulaiman Ismail Rajab²¹⁺² Kurdish Dept. College of Languages, University of Duhok, Duhok, Kurdistan region, Iraq.

Abstract:

Speaking is the primary means by which individuals establish relationships and express emotions, playing a vital role in society. Expressive speech acts are closely tied to the speaker's psychological state, meaning that whenever individuals wish to express their emotions, they rely on them, such as greetings, thanking, apologizing, and complaining. This research, entitled "How Expressive Speech Acts Relate to and Influence Other Speech Acts" Expressive speech act types are grounded in theoretical frameworks developed by Searle and Vanderveken. Using descriptive and explanatory methodologies, this study examines the relationship between expressive and other speech acts, investigating their impact on interpersonal relationships. The central purpose of this study is to explore how people express their feelings, and how the way they express them can strengthen the message—making the hearer feel respected and content. This study is structured into two comprehensive sections. The first section thoroughly discusses the concept, definition, characteristics, various types, and diverse functions of expressive speech acts. The second section examines other relevant speech acts, such as politeness, directives, persuasion, face-threatening, and face-saving, analyzing their intricate interaction with expressive speech acts. Through illustrative examples and detailed contextual analysis, this research provides a deeper understanding of the crucial role of speech acts in communication.

Keywords: Expressive Speech Acts, Persuasive Act, Politeness Act, Directive Act, Face-Saving, Face-Threatening.

پێشه‌کی:

- **نافونیشانی فه‌کۆلینی:** فه‌کۆلین ل ژێر نافی نیشانی: (کاریگه‌ری و په‌یوه‌ندییای کرده‌یا هه‌ستده‌ربیری ب هنده‌ک کرده‌پن دیترین ئاخفتنیقه‌)یه.

- **رێبازا فه‌کۆلینی:** فه‌کۆلین ل سه‌ر بنه‌مای جوړین کرده‌پن هه‌ستده‌ربیری ل دویف مودێلا (سیرل و فاندهرقیکن)ی و ب رێبازا (وه‌سف- شروقه‌کاری) هاتییه‌ نه‌جامدان.

- **سنوری فه‌کۆلینی:** بۆ شروقه‌کرنا بابته‌ی، نمونه‌ ب شیوه‌یه‌کی هه‌رهمه‌کی ژ هه‌زارا فه‌کۆله‌ری هاتییه‌ وه‌رگرتن و ل سه‌ر بابته‌ی هاتییه‌ شروقه‌کر.

- **گرنگیا فه‌کۆلینی:** گرنگیا ته‌قی فه‌کۆلینی د ته‌وی چه‌ندی دایه‌، کو هه‌تا نوکه‌ ل دویف ئاگه‌هدارییا مه‌، چ فه‌کۆلین ل سه‌ر ته‌قی بابته‌ی نه‌هاتییه‌ نه‌جامدان. کرده‌یا هه‌ستده‌ربیری ب خو کرده‌یه‌کا گرنگه‌ د پرۆسه‌یا په‌یوه‌ندیکرنیدا، چونکی خه‌لک پتریا جاران ته‌قی کرده‌پ بکارده‌پن، داکو کاریگه‌رییا ئاخفتنا ته‌وی پتر بیت و بیته‌ ته‌گه‌ری رێزگرتن و راییکرن گوه‌داران، له‌وێر ل ده‌می کرده‌پن هه‌ستده‌ربیری ژ لای ئاخفتنکه‌ریقه‌ ده‌پنه‌ ده‌ربیرین، ل دویف سروشتی ته‌وی په‌یوه‌ندییا د ناچه‌را ئاخفتنکه‌ر و گوه‌داریدا هه‌ی، هێمنی و ئارامیی ل ده‌ف گوه‌داران په‌یدا ده‌کته‌.

- **ئارمانجا فه‌کۆلینی:** ئارمانجا سه‌ره‌کی ته‌وه‌، کو بۆ مه‌ دیار ببیت، چاوا مرووف ده‌ربیری ژ هه‌ستین خو ده‌کن و چاوا دشین ته‌فان هه‌ستان ب شیوه‌یه‌کی وه‌سان ده‌ربیرین، کو کاریگه‌رییا ته‌وی پتر بیت و بیته‌ ته‌گه‌ری رێزگرتن و راییکرن گوه‌داران ته‌ف کرده‌یه‌، دشیت بیته‌ ئامرازه‌ک بۆ به‌یزکرنا په‌یوه‌ندییان و دیسان بیته‌ رێخوشه‌که‌ره‌ک بۆ رێزگرتن و

پازیکرنا گوهداران دیسان بکارهینانا کرده‌پین هه‌ستده‌برپینی و کرده‌پین ئاراسته‌کرنی ل گهل ئیک، هاریکاریا ئه‌وی چه‌ندی دکه‌ت کو کرده‌پین ئاراسته‌کرنی ب شیوه‌یه‌کی کاریگه‌تر به‌ینه‌ده‌برپین و بیته‌ئه‌گه‌ری کارفه‌دانین ئه‌رینی.

- پرسپارین فه‌کۆلینی:

- ئه‌ری کرده‌پین هه‌ستده‌برپینی، زیده‌باری ده‌برپنا هه‌ساتان، په‌یوه‌ندی ب کیش کرده‌پین دیترین ئاخفتنقه‌هه‌یه و بۆ چه‌مه‌به‌ستین دیتر ده‌ینه‌بکارهینان؟

- ئه‌ری ل ده‌می ئاخفتنکه‌ر، کرده‌پین هه‌ستده‌برپینی ل گهل کرده‌پین ئاراسته‌کرنی ده‌ردبیت، دشیت کاریگه‌ریا کرده‌یا ئاراسته‌کرنی به‌یترتربکه‌ن؟

- ئایا هه‌ستده‌برپین دشیت بیته‌ئه‌گه‌ری دیارده‌یا ریزگرتن و پازیکرنا که‌سی به‌رامبه‌ر؟

- ئه‌ری کرده‌پین هه‌ستده‌برپینی دشیت بیته‌ئه‌مرازه‌ک بۆ کاریگه‌ری و ب هیزکرنا په‌یوه‌ندیان؟

- کرده‌یا هه‌ستده‌برپینی دشیت بیته‌ئه‌گه‌ری تیکچون و پاراستنا روی؟

- **پشکین فه‌کۆلینی:** ئه‌ف فه‌کۆلینه‌ زیده‌باری پیشه‌کی و ئه‌نجامان ژ دو پشکان پیکده‌یت، پشکا ئیکی: ب نافونیشانی، کرده‌یا هه‌ستده‌برپینی چه‌مک و پیناسه و جۆرین ئه‌وی: کو تیدا ئامازه‌ب چه‌مک و پیناسه و تایه‌تمه‌ندی و ئه‌رک و جۆرین کرده‌یا هه‌سته‌ستده‌برپینی هاتیه‌کرن. پشکا دوپی: ب نافونیشانی، کاریگه‌ری و په‌یوه‌ندیا کرده‌یا هه‌ستده‌برپینی ب هنده‌ک کرده‌پین دیتره‌، کو تیدا ئامازه‌ب ئه‌وا کرده‌یان هاتیه‌کرن، ئه‌وین کاریگه‌ری و په‌یوه‌ندی ب کرده‌یا هه‌ستده‌برپینی هه‌ین و نمونه‌پین پیدی بۆ هه‌ر جۆره‌کی هاتینه‌ دیارکر و شروقه‌کرن.

1 پشکا ئیکی: کرده‌یا هه‌ستده‌برپینی چه‌مک و پیناسه و جۆرین ئه‌وی:-

1-1 چه‌مکی کرده‌یا هه‌ستده‌برپینی- Expressive speech acts

هه‌ستده‌برپین ئیک ژ ئه‌وان کرده‌پین ئاخفتنی پین به‌ربه‌لاقه‌، ئه‌وین ده‌برپینی ژ باری ده‌رونی پین ئاخفتنکه‌ری دکه‌ن و د سه‌ر زاری زمانی مروفاندا ده‌ینه‌ده‌برپین و ئه‌فی کرده‌پین به‌ایه‌کی مه‌زن د ناف جفاکیدا هه‌یه و دبیته‌ئه‌گه‌ره‌کی سه‌ره‌کی ژبو بها راگرتن و ریزگرتن و پازیکرنا مروفی. هه‌ستده‌برپین پتریا جاران وه‌کو ده‌برپین ئه‌رینی ده‌ینه‌دیتن مینا: (سوپاسیکرن، سلاقکرن، په‌سنکرن،... هتد)، به‌لی هنده‌ک جاران بۆ ده‌برپین نه‌رینیژی ده‌ینه‌بکارهینان، مینا: (گازنده‌کرن، دیارکرنا رازینه‌بوئی... هتد)، ئه‌وژی ل ده‌می ئاخفتنکه‌ر گازنده‌ و رازینه‌بون خو ب شیوه‌کی توند ده‌ردبیت. ب شیوه‌کی گشتی ئه‌ف کرده‌یه‌مه‌به‌ستا ئه‌وی، پیدانا زانیاریان یان کران داخوایان نینه، به‌لکو مه‌به‌ست ژ، ده‌برپنا هه‌ستی ژ نافدای ئاخفتنکه‌ریه‌ و ئه‌ف کرده‌یه‌ پتریا جاران ژ لای ئاخفتنکه‌ریه‌ بۆ گوهداری ده‌یته‌ ئاراسته‌کرن، ل ده‌می ئاخفتنکه‌ری بقیت ده‌برپینی به‌رامبه‌ر گوهداری ژ هه‌ستین خو بکه‌ت، بۆ نمونه:

- سلاقکرن: ده‌برپینی ژ دلخوشیا دیتنا که‌سه‌کی دکه‌ت یانژی بۆ ریزگرتن و نیاسین و هه‌فالیی... هتد ده‌یته‌ ده‌برپین.

- سوپاسیکرن: ده‌برپینی ژ سوپاسداریی ل ده‌می وه‌رگرتنا تشته‌کی یان خه‌لاته‌کی یان باشیه‌کی... هتد دکه‌ت.

- لیبورینخواستن: ده‌برپینی ژ په‌شیمانیی بۆ ئیشاندن یان کرنا خه‌له‌تیه‌کی یانژی نه‌کرنا کاره‌کی دکه‌ت.

پتریا زانیان زمانی جه‌ختی ل سه‌ر هندی دکه‌ن، ئه‌ف کرده‌یه‌ ژ لای فه‌یله‌سوپی ئه‌مریکی (سیرل- Searle) یقه‌هاتیه‌ ده‌ستنیشانکرن، ئه‌ف زاراقه‌ د زمانی ئینگلیزیدا ب (Expressive) هاتیه‌ نافکرن، کو ده‌برپینی ژ هه‌ستی ده‌رونی ئاخفتنکه‌ری دکه‌ت (Searle, 1969, 79). دیسان ئه‌ف زاراقه‌ د فه‌ره‌نگا (کامبریج) دا ب واتایا دیارکرنا هزرکرن و هه‌ستپیکرنا که‌سیه‌⁽¹⁾ هه‌روه‌سان د فه‌ره‌نگا (ئوکسفورد) دا هاتیه‌، کو هه‌ستده‌برپین بریتیه‌ ژ نیشاندان یانژی شیانا نیشاندانا هزر و هه‌ستانه (Oxford Advanced Learners Dictionary, 2005, 538). ئه‌ف زاراقه‌ د زمانی کوردیدا ب (هه‌ستده‌برپین، ده‌برپنا هه‌ستان)⁽²⁾ هاتیه‌ نافکرن و د زمانی عه‌ره‌بیدا زاراقی (التعبیری) ده‌یته‌ بکارهینان، به‌لی هنده‌ک ژ فه‌کۆله‌رین دی پین عه‌ره‌ب زاراقین⁽³⁾ (البوحيات، البوحیه) بکارده‌ین (الطبطبائی، 1994، 32). هه‌روه‌سا د زمانی فارسیدا زاراقی کنش نگرشی. (عاطفی) بۆ ئه‌فی کرده‌پین ده‌یته‌ بکارهینان (محمدی و سرخی، 120، 1398). هه‌ستده‌برپین ئیک ژ

ئەوان كرده يئ گرنه، كو دهربريني ژ باري دهرونيئ ئاخفتنكهرى دكهت ئەوى گرئداى ب راستگوييئه و دهيتە دياركرن د نافه روکا دهقيدا (Searle, 1976, 12) باري راستگويي د ههستدهربرينيئ پيدفييه ئاخفتنكهر دهربريني ژي ژ باري خوئي تايهت بكهت، ئەو باري ئاخفتنكهر د دهقيدا بكر دهينيت ئەو باره دهيتە هژمارتن وهك راستييهك ژ لايئ ئاخفتنكهر يه، ژ بهرهندي دهربرينا ئەف باري وهكي راستييهك ژ لايئ ئاخفتنكهر يه ئامازه بي دهيتە دان (Kiparsky & Kiparsky, 1971, 364). (گويراود) ديژيت: كردهيا ئاخفتني يا ههستدهربريني وهك دهربرينه كا گشتي يان باره كي سوزداري كاردكهت (Guiraud, 2011, 46).

د كردهيا ههستدهربرينيئا، پلين ههستان ژ باره كي بو باره كي دي دهينه گوهورين. ئەگر جفاك ببينيت ل دهني پيليكرنا پي كهسه كي يا ژ ههژي ليبوريني بيت، پيدفييه ئەم ليبوريني بخوازين خو ئەگر تو ههست ب په شيمايني نه كه يزي. (سيرل) ئامازي ب ههستدهربرينا كردهيا مهبهستي دكهت و ديژيت: كاريگه ريبا ئەوي يا نه ريني بو مروفي نازفريت ئەگر راستگويي د ئەوي باريدا ههبيت، چونكي ليبورين دهربريني ژ په شيمايني دكهت خو ههكه تو ههستپينه كه يزي، بو نمونه: تو د ناف پاسه كا تزيدي بوي و ته پي ل كهسه كي دانا و ته د بن ليقليفكانفه تشتهك گوت وهك ليبورين، هينكي ته ب دروستاهي دهربرين ژ ئەوي كردهي كر و ئەركي ئەوي پي ليبوريني بجههينا، د باري ئاسايدا ئەو كهسي هاتيه ئيشاندن دي پي رازي بيت خو ههكه ئەو ههستپيكهت كو ئەز نه پي راستگومهزي (Searle, 1976, 5). به لي ژ لايه كي ديفه ئەگر من ئاگر بهردا مالا كهسه كي و من زاني ئەز پي ژي بهرپرسيارم ل ئەوي دهني بهايين جفاكي ل سهر من دسه پين، كو پيدفييه ليبورينا من يا ژ دل بيت و پيدفييه دهربريني ژ باره كي گونجاي بكه، ههروه كي (فاندهرقيكن) ئامازي ب هندي دكهت كو ههر ههستدهربرينه كي باره كي تايهت پي راستگويي ههيه ژ بهرهندي هيزا ههستدهربريني يا دهستپيكي ب تني قهواره كا تيوريه و د لوژيكيدا يا سنورداره (Vanderveken, 1990, 213). چيديت ئەف كردهيه يا ئەريني بيت كو دهربريني ژ نياز ئاخفتنكهرى يا باشي بكهت وهكي: ليبورين و سلافكرن ب خيهراتن... هتد. ههروه سا چيديت يا نه ريني بيت، كو دهربريني ژ زفري و رهقيا ئاخفتنكهرى بكهت وهكي (گازنده و رازينه بون) ديسان پيدفييه ئەف كردهيه يا راستگو بيت، ئانكو دهني دهربرينا ئەوي نياز ئاخفتنكهرى يا راستيت و ژ دل ئەوي كردهي دهربريت، ل فيري تا راددهيه كي ئەو دهو روبهري ئەف كردهيه تيذا دهينه دهربرين و ههلويسيئ ئاخفتنكهرى بهرامبهر گوهداري و هيز و ئاوازيه گوتني روله كي سهره كي د راستي و نه راستيا ئەف كردهييدا ديكرن، چونكي چيديت نياز ئاخفتنكهرى يا راست نه بيت ژ بهر دابونه ريتين جفاكي ئەوي كردهي بيژيت، به لي ل گهل هنديزي ئەف چهنده دي يا ب زهمه تبيت، كو نياز ئاخفتنكهرى بهيت زانين، چونكي ئاخفتنكهر دهني كردهيه كي ديژيت نياز ئەوي يا د دلي ئەويدا و ب تني ئەو دزانيت بو چ مهبهست ئەو كردهيه دهربريه.

2-1 پيناسه يئ كردهيا ههستدهربريني:

زانايين زماني چهندين پيناسه بو ئەف دياردي دياكرينه، ههريئك ل دويف بواري خو شروفه كرنه كي ددهتي، به لي پرانيا ئەوان ل دور ئيك بازنه دي دزفرن ههوه كي ل خواري ديار:

- (سيرل- Searle) ديژيت: ههستدهربرين بريته ژ شروفه كرنا د ناف دهرونيئ ئاخفتنكهريدا، يانزي دهربرينه ژ مهري راستيي د كردهيا ئاخفتنيئا، نمونه يئ ههستدهربريني بريينه ژ: داخوازا ليبوريني، سوپاسي، پيروزياهي و سلافكرن و سه رهخوشي و ئەف جوړي كردهي ئاراسته يه كي وهكهف نينه، چونكي ئاخفتنكهر ههولنادهت په يقين ئەوي ل گهل جيهانا ژ دهرقه وهكهفن و جيهانا ژ دهرقه ژي ل گهل په يقان وهكهف بيت؛ چونكي راستيا رستي و نافه روكا راكه هاندني يا باوهريپكريه. ئەگر يژم ببوره كو من تو توشي شو كي كرى، يان پيروزيت ب دهستفه هينانا خهلاتي ته؛ واته ئەوي دانپيدان ب وي چهندي كر، كو من ئەوي شو كي كرى يان خهلات پي ب دهستخوفه هيناي. ل ئەفيري مهري راستيي بو كردهيا ههستدهربريني ل دويف جوړي كردهيا ههستدهربريني دهيتە گوهورين، لهورا داخوازا ليبوريني دي يا راسته قينه بيت، ئەگر ئاخفتنكهر ب دروستي په شيما بيت و بو ئەوي تشي داخوازا ليبوريني بكهت، يان

پیرۆزبا هییه کا راستگۆیانە ئە گەر ئاخفتنکەر ههست ب خۆشییه کا راسته قینه بکهت، دهرباره ی ئهوی تشتی گوهدار پ دلوخوش (سیرل، ت: اسماعیل، 184، 2011).

- (فاندەر فیکن - Vanderveken) دیژیت: ههستدهربرین و هکی: (سوپاسیی، سه رهخوشی، لیبورینخواستن، گازنده، پیرۆزبا هی، سلا فکرن و رازینه بون) ئ، مه به سستا ئاخفتنکهری ژ دهربرینا ئەفان، دیارکنا باری خۆی هزریه بۆ نمونه: پیرۆزبا هی دهربرینی ژ به خته وه رپ دکهت کو تشته ک باش ب سهری هاتی ههروه سا سه رهخوشی ئەوه تو هه فحه میا خۆ دیار بکه ی، دیسان ل سهر ئاخفتنکهری پید فیه هه فحه ی د ئەویدا دیار بیتن (Vanderveken, 1990, 213 and 1994, 9).

ژ ئەنجامی ئەفان پیناسه یان ئەم گه هشتینه ئهوی چهندی، کو ههستدهربرین ئەو کردیه یه، کو ئاخفتنکهر ههست و سوز و ههلو یست و بۆچونین خۆ دهردبریت. ئەف کردیه ب پله یا ئیک بۆ گه هاندنا باری دهرونی یان ههستین ئاخفتنکهری بکار دهیت، نه کو بۆ گه هاندنا پیزانینان یانزی کرنا داخوایان. ب واتیه کا دی، کردیه ههستدهربرینی ئاخفتنکهر دهربرینی ژ ههست و سوز و ههلو یستی خۆ به رامبه ر بارودوخه ک یان رویدانه ک دکهت. ئەف جوړی کردیه ئارمانجا ئهوی ئەفه نینه، کو گوهدار تشته ک بکهت یان گوهورینه ک د جیهانیدا دروست بکهت، به لکو ب تخی مه به سست پ دهربرینا ههستانه. د کردیه ههستدهربرینیدا ل دهی ئاخفتنکهری بقیت دهربرینی ژ باری دهرونی خۆ بۆ گوهداری بکهت، په نای دبه ته بهر ئەفی کردیه، ل دهی گۆتتا ئەفی کردیه ئاخفتنکهر ب ریکا کردیه ی ههستدهربرینی، ههست و سوز و ههلو یست و بۆچونین خۆ دهردبریت، بۆ نمونه:

- سوپاس بۆ ته کو ته ئەز ژ بیر نه کریم. (سوپاسیکرن) سپیده باش گه لی خه لکی خوراکر. (سلا فکرن)

1-3 ئەرکین کردیه ههستدهربرینی - The functions of the Expressive act:

ل دو یف دیتنا (بۆهله ر - Buhler) ی ئەرکین زمانی دبنه سی جوړ ئەوژی ئەرکین (ههستدهربرین، گه هاندنا زانیاریان و گازیکرن) نه، ئەرکی سه ره کی پ ههستدهربرینی دیارکنا هزا (ئاخفتنکهری، نفیسه ری و ریکخه ری) یه د گۆتتیدا. بۆهله ر گۆتتی بکار دهینیت داکو دهربرینی ژ ههستان بکهت یی کو کارفه دانی ل به رچاف وه رگریت (Agha, 2005, 85). ئەفی کردیه ی، و هکی هه می کردیه ی دی یین ئاخفتنی چهنه ئەرکه ک هه نه ژ ئەوانزی:

1- ئەرکی نوینه رایه تیا باری دهرونی: ئەف کردیه، دهربرینی ژ باری دهرونی پ ئاخفتنکهری دکهت و ئاخفتنکهر دشی ت ههست و ههلو یستی خۆ ب ریکا کردیه ی ئەوی مینا: (داخوایا لیبورینی، سوپاسیکرن، پیرۆزبا هی، سه رهخوشیکرن، تاوانبارکرن، لیخۆشوبون، پیشوازیکر، هیفیخواستن و په سنکر... هتد) دهربریت. ئەفان کردیه یان په یوهندی ب ههستی ئاخفتنکهری هه یه (Selsibilla, & Erni, 2022, 61). ئانکو ئەرکین کردیه ی ههستدهربرینی مینا: (سوپاسیکرن بۆ دیارکنا ههستی سوپاسداری، پیرۆزبا هی بۆ دیارکنا ههستی دلخوشی، په سنکر بۆ دهربرینا ریزگرتن یان داخباریی و گازنده کرن بۆ گازنده کرنا ژ که سه ک یان ژ تشته ک) دهینه بکاره یان (Hambali, 2021, 25).

2- ئەرکی رازیکرینی: ئەرکه ک دی پ ئەفی کردیه ی رازیکرینی، ئەوژی ل دهی ئاخفتنکهری بقیت ب ریکا کردیه ههستدهربرینی گوهداری رازی بکهت، ئانکو ههستدهربرین روله ک مهن د رازیکرنا که ساند دگیرن، ئەوژی ل دهی کردیه ی مینا (لیبورینخواستن، سوپاسیکرن، په سنکر و پیرۆزبا هیکر... هتد) ژ لای ئاخفتنکهرانه دهینه دهربرین.

3- ئەرکی هاندانی: کردیه ههستدهربرینی ب ل فینا ههست و سوزان رادبن د ئەنجامدا ئەرکی هاندانی دگیرن، ئانکو گوهداری به رهف ئارمانجه ک هاندن. وه کی کربارین (داخوای، هاندان و ههستدهربرین

3- ئەرکی کاریگه ری: ئاخفتنکهر دشی ت ب ریکا ههستدهربرینی خۆ، کاریگه ری ل گوهداری بکهت ب ریکا ئەوان ههستین ئەو ب کار دهینیت، ئەوان ههستان ب شیوه یه ک وه سا کاریگه ر دهردبریت؛ کو بۆ گوهداری دیار ببیت ئەو خوشی و نه خوشیان پ ل گه ل ئەوی، بۆ نمونه: ئاخفتنکهر ل دهی هه فحه میا خۆ بۆ گوهداری ل دهی ژ دهستدانا که سه ک دیار بکهت.

5- ئەرکی په یوهندیکرینی: ههستدهربرین روله ک مهن د پروسیسا په یوهندیکرینیدا دگیرن ب ریکا ئەفی کردیه ی په یوهندیین کۆمه لایه تی ب هیز و خورتر لیده ی، بۆ نمونه: سوپاسیکرنا که سه ک، په یوهندیین کۆمه لایه تی ب هیزتر لیدکهت،

ههروهسا کرنا داخوازا لیپورینی ژ کهسه کی پستی ناکوکی و دوبهره کیی، جاره کا دی ئەفی په یوه ندیی چاک دکته ته فه (علی، 2023، 22-23).

1- 4 تایبه تمه ندین کردیا هه سته درپینی- The Characteristics of the Expressive act

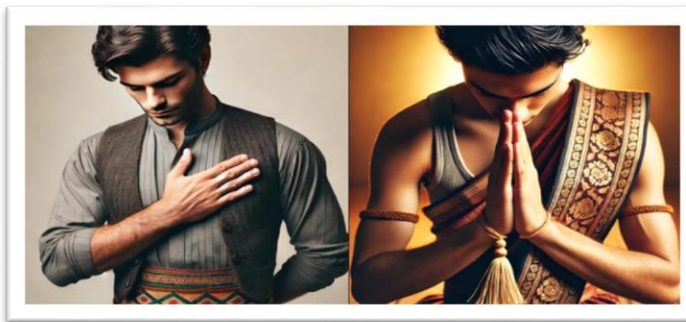
ب شیوهیه کی گشتی کردیا هه سته درپینی، چەندین تایبه تمه ندی هه نه ئەوژی ئەفین ل خوارینه:

1- تایبه تمه ندیا جفاکی: ئەفی کردیه، روله کی گرنگ د دانوستاندنا کۆمه لایه تیدا دگیرن و دبنه هاریکا بۆ پیکهینانا بهردهوامیی و ب هیزکرنا په یوه ندین کۆمه لایه تی، بۆ نمونه: سوپاسیکرنا کهسه کی، په یوه ندیه کا ئەرینی پیک دهینیت. داخوازا لیپورینی، په یوه ندیه کا ژناقچوی چاره دکته.

2- ئاماژهین نه زاره کی: گه له ک جاران کردیا هه سته درپینی ئاماژهین نه زاره کی ب خۆفه دگرن هه ر وه کی ده رپینی: (روی، تونا دهنگی و زمانی له شی... هتد)، کو ئەفی کردیه ب شیوهیه کی ب هیزتر رادگه هینین، بۆ نمونه: (ئه گه ر ب گرژینه یه یژی) گه له ک سوپاس بۆ گوهداریا هه وه، هیزا کاریگه ریا ئەو ی پتره. به لی (ئه گه ر ب گرژین یژی)، گه له ک سوپاس بۆ گوهداریا هه وه، هیزا کاریگه ریا ئەو ی کیمتره.

3- تایبه تمه ندیا که لتوری: جودا هییه کا مه زن د نافه را که لتوراند هه یه، کو کارتی کرنی ل ئەنجامدان و رافه کرنا هه سته درپینی دکته، ئانکو دهنده ک که لتوراند ده رپینا راسته وخۆ یا هه ستان وه کی (پیشوازی) یی، رهنه گه جودا هییه کا مه زن ل گه ل که لتوره کی دی هه بیت، کو هه ریکی شیوازی ب خیرها تئا خۆ یا تایبه ت هه یه بۆ نمونه: د که لتوری کوردیدا ده رپینا، (ب خیرها تی سه ر سه ری من سه ر چاقیت من یا ب خیروبه ره که ت یا تهیری غه رب بچیک چه وانن باشن) و به رامه به ر ئەو ی ده رپینا، (ب خیرها تی). د که لتوری بیانیدا دهیته بکارهینان. واته هه ر که لتوره کی شیوازی خۆ یی هه سته درپینی یی جودا یی هه ی. هه روه کی د که لتوری (کوردی) دا گه له ک جاران بۆ ب خیرها تئا کهسه کی زنده رویی تیدا دهیته بکارهینان. دیسان د که لتوری (هندی) دا ل ده می لیپورینی ژ کهسه کی دی دخوازن ئەو زمانی له شیژی ل گه ل بکارهینان، ب ئەفی شیوه کی کو هه ردو ده ستین خۆ دگه هیننه ئیک و نیژیکی دفنا خۆ دکهن و سه ری خۆ دچه مین، به رامبه ری ئەو ی د زمانی (کوردی) دا ب تخی دهسته کی خۆ دداننه سه ر سینگ خۆ و پیچه ک سه ری خۆ دچه مین، واته شیوازی ده رپینی ئەوان ژیکجودانه. وه کی ئەفی وینه یی ل خوار ی دیار:

شیوازی
لیپورینخواستنا
نه زاره کی ل ده ف
که سانین هندی.

د شیوازی لیپورینخواستنا نه زاره کیدا، ل ده ف کوردان، ده ستان بۆ سه ر سینگ سه ری خۆ چه ماندن، ب تخی بۆ لیپورینخواستنی نا هیته بکارهینان به لکو گه له ک جاران بۆ نیشاندا نا ریز و حورمه تانه، ب تایبه تی ئە گه ر ل گه ل کهسه کی ب ته مه ن یان خۆدان پله وپایه یه کا بلند بیت.

4- یا ئاراسته کریه بۆ گوهداری: ((ئانکو دقیت جۆره هه فکاریه ک د نافه را ئاخفتنکه ری و گوهداریدا هه بیت و ئەف هه فکاریه ل پیشوه خت هاریکاریا ئەوان دکته کول یاسایین ستراتیجیه تی دانوستاندنی بگه هن، ژبه رهندی یا پیدقییه ژ بۆ تیگه هشتنا مه به ستا ئاخفتنکه ری)) (علی، 2023، 24).

5- بار ی راستگویی: (سیرل) ئاماژه یی ب ئەو ی چەندی دکته کو بار ی راستگۆیا هه سته درپینی ئەوه، کول ده می ئاخفتنکه ر ده رپینی ژ بار ی ده رونییی خۆ دکته، دقیت ب راستگۆیا نه ئەو ی هه سته درپیری، بۆ نمونه ل ده می

پیرۆزباهیکرنا که سه‌کێ دفتیت ب راستگۆیانە ئەوێ پیرۆزباهیی دەریپریت (Guiraud, et al, 2011, 1036). داکو هه‌ستەدریپێی یا راستگۆ بیت، پێدقییه ئەو هه‌ستەدریپێنا ده‌یتە ئاراسته‌کرن بۆ گوهداری، ئاخفتنکه‌ر ب دروستاهی هه‌ست ب وان هه‌ستان بکه‌ت یێن کۆ دەریپێی ژێ دکه‌ن. راستگۆی یا گرنکه‌ بۆ کرده‌یا ئاخفتنی یا هه‌ستەدریپێی، داکو بشیت کاریگه‌ریا خۆ دیاربکه‌ت، بۆ نمونه: سوپاسییا راستگۆیانە به‌رامبه‌ری سوپاسییه‌کا نه‌ ژدل یان وه‌کو تانه‌ لێدانه‌ کێ بیت. بێگومان ئەو سوپاسییا ژ دل و راستگۆیانە به‌یتە دەریپین، دی کاریگه‌ریا ئەوێ پتر بیت و دی ب دروستی ئەف کرده‌یه‌ هێته‌ جێبه‌جێکرن به‌رامبه‌ر ئەوێ سوپاسییا نه‌ ژدل.

1- 5 هه‌ستەدریپین وه‌کو کرده‌یا ئاخفتنی:

هه‌ستەدریپین ئێکه‌ ژ ئەوان کرده‌یان، ئەوێن باراپتر بۆ هێژکرنا په‌یوه‌ندیان ده‌یتە بکارهینان. ئانکو د په‌یوه‌ندیکرنا رۆژانه‌دا خه‌لک زمانی بۆ دەریپینا هه‌ستێن خۆ به‌رامبه‌ر دوخه‌ کێ یان بابته‌ کێ دیارکری بکاردهین. د ئەف کرده‌ییدا، ئاخفتنکه‌ر دەریپێی ژ باری دەرونیی خۆ دکه‌ن (Nurhidayah, 2013, 68). ئەف کرده‌یه‌ ژ لای واتایه‌ خودان واتایه‌کا جفاکییه‌ و ئاژه‌یه‌ دده‌ته‌ بکارهینانا زمانی ژبو پێکهینان و پێکخستنا په‌یوه‌ندیین جفاکی هه‌روه‌سا پاراستنا ل سه‌ر پولین جفاکی و ئەف جوړی بکارهینانا زمانی ب گه‌هاندنا جفاکی ده‌یتە ب نافکرنا (Berna, 2008, 344). واته‌ ((فرێکه‌ر ل دویف ده‌وروبه‌ری جفاکی هنده‌ک دەریپینان بکاردهینیت، وه‌کو دەریپین سوپاسییکرن و لیبورینخواستی...، هه‌روه‌سا دەریپین رێپێدانی وه‌کو: ئەگه‌ر رێ بدنه‌ من و دەریپین خاترخواستی، وه‌کو: ل بن چافدیریا خودی بن، خودی ل گه‌ل هه‌وه‌بیت، ئەف هه‌می دەریپینه‌ ژ لای فرێکه‌ریه‌ ده‌یتە بکارهینان، داکو نێزیکیی د نافبه‌را خۆ وه‌رگر (جه‌ماوه‌ر)یدا دروستبکه‌ت)) (عه‌لی، 2013، 219). (سیرل) ئەف جوړی کرده‌ی ب نافی (هه‌ستەدریپین - Expressive) نافدکه‌ت و هه‌روه‌سا (فانده‌رفێکن)ژی ب هه‌مان زارافی (Expressive) ب ناف دکه‌ن (Kaburise, 2005, 117). هه‌ستەدریپین وه‌کو کرده‌یه‌کا ئاخفتنی، گه‌له‌ک جارن ژ ئەنجامی په‌یوه‌ندیکرنی د نافبه‌را دو که‌ساندا روی دده‌ت. ئەوژی ل ده‌می کرده‌یه‌ک ژ ئاخفتنکه‌ری بۆ گوهداری ده‌یتە ئاراسته‌کرن و به‌رسفا ئەوژی ژ لای گوهداریه‌ ده‌یتە دان بۆ نمونه:

أ- سلاف چه‌وانی؟

ب- باشم سوپاس تو چه‌وانی؟

(کلارک) دیژیت: چار بارین جۆدا یێن دانوستاندنی د نافبه‌را ئاخفتنکه‌رانا یێن هه‌ین، کو پێدقی ب کرده‌یا هه‌ستەدریپێی دکه‌ن، ئێک: ده‌می سفکاتی ب گوهداری ده‌یتە کرن، پێدقی ب کرده‌یا لیبورینییه‌، ئاکو پێدقییه‌ ئاخفتنکه‌ر لیبورینی بخوازیت. دو: ده‌می گوهدار تشته‌ کێ ئەرینی بدسته‌خۆفه‌ده‌ینیت، ئاخفتنکه‌ر پێدقی ب کرده‌یا یا پیرۆزباهیکرنی دبیت. سی: ده‌می گوهدار قه‌نجیه‌ کێ ل ئاخفتنکه‌ری دکه‌ت، ئاخفتنکه‌ر پێدقی ب سوپاسییکرنی دبیت. چار: ده‌می گوهدار خۆ نێزیکي ئاخفتنکه‌ری دکه‌ت، ئاخفتنکه‌ر پێدقی ب سلافکرنی دبیت (Clark, 1996, 193).

ل ده‌می دەریپینا کرده‌یێن هه‌ستەدریپێی، شروقه‌ کرنا سیمانتیکی یا کارین ئەف کرده‌ی، ئاژه‌ی ب بویه‌رین بوری و نوکه‌ دکه‌ن، به‌لی ئاژه‌ی ب یێن ئاینده‌ی ناکه‌ن هه‌روه‌سا پێشبینی جفاکی تیر دکه‌ن ل ئەوی بابته‌ د ژیر فه‌کۆلینیدا، کومه‌کا سنورداری کارین هه‌ستەدریپێی هه‌یه‌، کو ئاژه‌ی ب بویه‌رین بۆری دده‌ن (Dontcheava -Navratilova, 2005, 21). ئەف کرده‌یه‌ هه‌لگرا واتایه‌کا جفاکییه‌ ئاژه‌ی دده‌ته‌ بکارهینانا زمانی بۆ پاراستنا په‌یوه‌ندیکرنا جفاکی، به‌لی پراگماتیک واتایا ئاخفتنی شروقه‌ دکه‌ت د ده‌قی ئاخفتنا که‌سێن دیترا. هنده‌ک جارن ئاژه‌ی ب پراگماتیک ده‌یتە کرن وه‌ک زانسته‌ک بۆ فه‌کۆلینا چه‌وانییا دانوستاندنا خه‌لکی ب ریکا زمانی (Fitriyah, et al, 2022, 329). هنده‌ک جارن ل دویف ده‌وروبه‌ری کو ئەف کرده‌یه‌ تیدا هاتیه‌ گۆتن، چیدبیت مه‌به‌سته‌کا دی ل پشت ئەوێ ئاخفتنی هه‌بیت، بۆ نمونه: (وه‌ی پیرۆزبیت سه‌رکه‌فتنا ته‌ کوړی من) ئەف دەریپینه‌ دی ب واتایا سفکاتیکرن و ترانه‌کرنی بیت، ئەگه‌ر (کور) ل قوتابخانی ده‌رنه‌چوبیت.

ب شىۋەيە كى گشتى، ل دەمى كىردەيا ھەستەدەرىپىنى ژ لايى ئاخفتنكەرېشە دەيتە دەرىپىن، پىدقېيە ئەف مەرجىن ل خوارى ھەبن داکو ئەف كىردەيا ب دروستى ب ئەركى خۇ رابىيت و يا سەرکەفتىبىت ل دەمى دەرىپىنى:

1- مەرجى راسىتى: ئاخفتنكەر ب راسىتى دەرىپىنى ژ ئەوى ھەلۋىستى بىكەت، ئەوى دەردىپىت، بۇ نمونە ل دەمى ئاخفتنكەر يىژىت (ببوره) دقېت ئەو ب راسىتى ھەست ب ئەوى پەشېمانىيى يان خەمى بىكەت داکو ئەو لىداوانا ئەوى دای يا راست و دلسوزانە بىت، چونكى ئىك ژ مەرجىن ھەستەدەرىپىنا سەرکەفتى ئەو، ل دەمى ئاخفتى تو يى راسىتگۆيى (Al-Shahri, 2004, 158). كەواتە راسىتگۆيى ھەستەدەرىپىنى نە ب تى د بارە كىدايە، بەل ل گۆرى شىۋازى دەرىپىنى دەيتە گۆھۆرىن لەورا لىپورىن ب تى ل ئەوى دەمى دى يا راسىتگۆ بىت، ل دەمى ئاخفتنكەر ھەست ب پەشېمانىيى بىكەت بۇ ئەوى تىشى چىبۇ. (سىرل) ئامازى ب ئەوى چەندى دىكەت كۆ مەرجى راسىتى بۇ كىردەيا ھەستەدەرىپىنى ل دويىف جۆرى كىردەيا ھەستەدەرىپىنى دەيتە گۆھۆرىن، لەورا داخووا لىپورىنى دى يا راسىتەقىنەبىت، ئەگەر ئاخفتنكەر ب دروستى پەشېمان بىت و بۇ ئەوى تىشى داخووا لىپورىنى بىكەت، يان پىرۆزباھىيە ك راسىتگۆيانە ئەگەر ئاخفتنكەر ھەست ب خۇشېيە ك راسىتەقىنە بىكەت، دەربارەي ئەوى تىشى گۆھدار پى دلخۇش (سىرل، ت: اسماعىل، 184، 2011).

2- مەرجى گونجاني: پىدقېيە ل دەمى دەرىپىنا ئەف كىردەي ئەو دوخە پى گونجاي بىت بۇ دەرىپىنا ئەوى، بۇ نمونە: دەرىپىنا (پىرۆزباھى) پى ل ئەوى دەمى دى يا گونجاي بىت دەمى گۆھدار تىشە كى بەرچاف ب دەستخۇفەبىنىت.

3- مەرجى دلسوزىي: دەمى كىردەيا ھەستەدەرىپىنى دەيتە دەرىپىن، پىدقې ب مەرجى دلسوزىي ھەيە، ئانكو كىردەيىن ھەستەدەرىپىنى ((دەرىپىنى ھەلۋىستىك يان ھەست و بارى دەرونى نىرەرە، مەبەست ل بەكارھىتايان (مەرجى دلسوزى) يە، وەك كىردەكلى پىرۆزباھىيە كىردەي، پۆزىشېتەنەو، پىرسە (ھاوسوزى)، بە خىرەتەن... ھتد)) (عصاف، 2022، 57). ئانكو ئارمانجا ئەف كىردەي ئەو، مەرجى دلسوزىي تىدا بەيتە پەيرەوكرن (محمد، 2021، 94).

4- مەرجى روى: ل دەمى دەرىپىنا ئەف كىردەي پىدقېيە روى ئاخفتنكەرى ھەمان ھەستى بگەھىنىت ئەوى ب گۆتن دەردىپىت، داکو ئەف كىردەيا ب دروستاھى ب روى خۇ رابىيت پىدقېيە ل دەمى (سلاڤكرن) ئى، گرئىن د روى ئەويدا بەيتە نىشاندان. بۇ پىر رونكرنا فى بابەتى دى ئەفان نمونەيان ھىنىن:

- ببوره كۆ من دەمۇمىرا تە شكاند. (تىكچونا روى ئاخفتنكەرى)
- سوپاس بۇ فى ھارىكارىيا تە ل گەل من كرى. (پاراستنا روى ئاخفتنكەرى)

1- 6 كىردەيا ھەستەدەرىپىنى د نافبەرا راسىتەوخۇ و نەراسىتەوخۇدا:

د دەمى ئەنجامدانا كىردەيىن ئاخفتىدا، ئاخفتنكەر دىشە دەرىپىنى ژ بارى دەرونىي خۇ ب شىۋە كى راسىتەوخۇ و يان نەراسىتەوخۇ بىكەت. د دەرىپىناندا ھەندەك جاران ئاخفتنكەر پەياما خۇ راسىتەوخۇ و ھەندەك جاران نەراسىتەوخۇ بكاردەيىن ھەروە كى (سىرل) دىژىت: د سادەترىن شىۋازىن ئاخفتىدا، ئاخفتنكەر رىستەيە كى دىژىت و مەبەست ھەر ئەوە ياكو ئەوى گوتى، ئانكو ئاخفتنا خۇ ب شىۋە كى راسىتەوخۇ دەردىپىت، بەل دەربارەي كىردەيا ئاخفتى يىن نەراسىتەوخۇ دىاردىكەت، كۆ واتايا گۆتتا ئاخفتنكەرى و واتايا رىستى ژىك جودانە، ئانكو ئاخفتنكەر تىشە كى دىژىت، بەل واتايە ك زىدەتر ژ ئەوى يا ھەي (Searle, 1979, 30).

1- 6 كىردەيا ھەستەدەرىپىنا راسىتەوخۇ:

مەبەست ژ كىردەيىن ئاخفتى يىن راسىتەوخۇ ئەو كىردەيەنە يىن ب شىۋە كى راسىتەوخۇ و اتا و مەبەستا ئەوان ئاشكرا دىبىت، ئانكو نافەرۇكا پەيامى چ ئالوزى تىدا نىن (مەروى، 2000، 82). د ئەفى جۆرى كىردەيىدا مەبەستا ئاخفتنكەرى ب رىون و ئاشكەرايى د ناف گۆتتىدا دىاردىبىت و ئەو پەيىش ئەو بكار دىنىت، ل گەل واتايا ئەوى دگونجايەنە د ئەفى جۆرىدا ئاخفتنكەر ب شىۋەيە كى راسىتەوخۇ دەرىپىنى ژ بارى دەرونىي خۇ دىكەت، بۇ نمونە:

رستە	جۆرى كىردەيا ھەستەدەرىپىنى	جۆرى كىردەيى
داخووا لىپورىنى دكەم بۇ ئەفى خەلەتتى.	لىپورىنخواستن	راسىتەوخۇ
شانازىيى دىبەم كۆ تو پىشەمەرگەيى كوردستانى.	شانازىكرن	راسىتەوخۇ

سوپاس بۆ هاریکاریا ته.	سوپاسیکرن	راستهوخۆ
پیرۆزبایهیا پله بهرزکنا ته کهم.	پیرۆزبایهیکرن	راستهوخۆ
سهڕێ ههوهیێ ساخبیت دوماهیا نهخۆشیان بیت.	سهرهخۆشیکرن	راستهوخۆ
من چهند جارن گوته ته باش بخوینه.	گازندهکرن	راستهوخۆ
نهرین کراسی ته گهله کێ جوانه.	پهسنکرن	راستهوخۆ
ئهم د پازی نینین بهرامبهری ئهوی زولمال مه هاتی کرن رابن سهرخۆ.	دیارکنا رازینهبون	راستهوخۆ

خشتهی ژماره (1) جوین کردهیا ههستدهربیری یێن راستهوخۆ

وهکویا دیارد ئهفان رستهیێن سهڕیدا، ئاخفتنکهری ب شیوهیه کێ راستهوخۆ و رۆن و ئاشکرا دهبرینا باری دهرونی خۆی کری ب ریکا بکارهینانا پهیف و دهستهواژهیێن دهبرینی ژ ئهفان کردهیان دکهن وهکی (ب خیرهاتن، سوپاسیکرن، پیرۆزبایهیکرن و لیبورینخواستن... هتد). بۆ نمونه ل دهی ئاخفتنکهری بقیته داخوازا لیبورینی ب شیوهیه کێ راستهوخۆ ژ کهسه کێ بکهت ئهفان دهبرینان بکاردهینیت، (داخوازا لیبورینی دکهم، ببوره، ل من ببهخشه، ل من ببوره، من عهفوکه، گهردهنا من ئازاکه... هتد. یانژی دهی ئاخفتنکهری بقیته سوپاسیا کهسه کێ ب شیوه کێ راستهوخو بکهت، ئهفان دهبرینان بکار دهینیت: (سوپاس بۆ ته، ئهز مهمنوم، سوپاسیا ته دکهم و مالا ته ئافا... هتد) یانژی دهی کهسه کێ بقیته پهسنا کهسه کێ بکهت ئهفان دهبرینا بکار دهینیت، بۆ نمونه: (جوان- کهشخه، لاو، تازه، زیرهک، خودان شیان... هتد).

1-6-2 کردهیا ههستدهربیرنا نهراستهوخۆ:

د ئهفی جوړی ههستدهربیریدا، ئاخفتنکهری ب شیوهیه کێ نهراستهوخۆ دهبرینی ژ باری دهرونی خۆ دکهت. ئاخفتنکهری ههستدهربیرنا خۆ بکاردهینیت بیکو چ پهیف و دهستهواژهیێن ههستدهربیری بکاربهینیت، بهلکو دهروبهرو پوولی خۆ د دیارکنا واتا و مهبهستا ئهویدا دینیت، ئانکو د ئهفی جوړی کردهیدا ((مهبهستا ئاخفتنکهری ب رپیا فورمی رستهی دیارناویت، بهلکو ب رپیا ئاوازی و دهروبهرو دیاردبیت، ئهفجا چ ئهو رسته (راگه هاندن) یان (پرس) یان (فهرومانکرن) بیت)) (عهلی، 2023، 34). واته چیدبیت ئهو رستهیا دهیته گوئن، (راگه هاندن یان پرس یان فهرومانکرن) بیت، بهلی ل گهل هندی بۆ مهروهه کا دیتر هاتبیته گوئن، بۆ نمونه:

- ئهز چهوا وهسفا ته بکهم؟

وهکویا دیارد ئهف رستهیه رستهیه کا پرسه، بهلی ل فیری ب ریکا دهروبهرو چیدبیت مهروهه ئهوی (پهسن) کرن بیت. ب شیوهیه کێ گشتی، کردهیێن ههستدهربیرنا نهراستهوخۆ هیچ پهیف یان فورمهک د دهی بکارهینانا ئهفی جوړیدا بکار ناهین، بۆ نمونه:

رسته	جوړی کردهیا ههستدهربیری	جوړی کردهی
هیفیدارم من تو ماندی نه کری.	لیبورینخواستن	نهراستهوخۆ
کێ بابه کێ وهک بای من یێ خودان شیان ههیه؟	شانازیکرن	نهراستهوخۆ
تو گهله کێ ب وهفا بوی د هاریکاریا مندا	سوپاسیکرن	نهراستهوخۆ
ب راستی تو گهله کێ یێ ژ ههژی ئهفی خهلاتی.	پیرۆزبایهیکرن	نهراستهوخۆ
ههتا نوکه باوهرناکهم ئهف چهنده هاتبیته رویدان.	سهرهخۆشیکرن	نهراستهوخۆ
ئهری ئهو چ جارن زیکا ناهیته کولژی؟	گازندهکرن	نهراستهوخۆ
ئهز وهسفا دهوکی و خهلی ئهوی چهوا بکهم؟	پهسنکرن	نهراستهوخۆ
یێ دهنکیا مه چ پتیه ناهیت رابن سهرخۆ خۆپشاندا بکن.	دیارکنا رازینهبون	نهراستهوخۆ

خشتهی ژماره (2) جوین کردهیا ههستدهربیری یێن نهراستهوخۆ

وهکویا دیارد ئهفان رستهیێن سهڕیدا، ئاخفتنکهری ب شیوهیه کێ نهراستهوخۆ دهبرینا باری دهرونی خۆی کری، بۆ نمونه د رستهیا ئیکیدا ئاخفتنکهری رستهیه کا راگه هاندنی گوتییه، بهلی مهروهه ئهوی لیبورینخواسته. ب چهندن

دەربىرىن جىاواز يىن نەراستەوخۇ ئاخىقتىنكەر دىشەت لىبورىيى بخوازىت، بۇ نمونە: (من ئەو خەلەتتە يا كرى، ئوھ من تو ئىشاندى مەرەما من ئەو نەبو،... ھتد). ھەرۈەسا د رستەيا دويىدا ئاخىقتىنكەرى رستە ب شىۋەي پرس گوتىيە، بەلى مەرەما ئەوى شانازى پىكرنە ب بابى خۇ. رستەيىن دىتەزى ب ھەمان شىۋە دەربىرىنا بارى دەرونى ب شىۋەيە كى نەراستەوخۇ دەيتە بكارھىنان. د ئەڧى جۆرى كىردەيىدا ئاخىقتىنكەر فورمىن ھەستەدەربىرى مينا: لىبورىنخواستن، سوپاسىكرن، ب و سلاڧكرن... ھتد. د ئاخىقتا خۇدا بكارناھىنىت.

ھەرۈەكى مە بەرى نوکە ئاماژە پىداى كو (سىرل) دىاردكەت: د سادەترىن شىۋازىن ئاخىقتىدا، ئاخىقتىنكەر رستەيە كى دىتەت و مەبەست ھەر ئەو ەياكو ئەوى گوتى، ئانكو ئاخىقتا خۇ ب شىۋە كى راستەوخۇ دەردىرەت، بەلى دەربارە كىردەيا ئاخىقتى يىن نەراستەوخۇ دىاردكەت، كو واتايا گوتتا ئاخىقتىنكەرى و واتايا رستى ژىك جودانە، ئانكو ئاخىقتىنكەر تىشتە كى دىتەت، بەلى واتايە كا زىدەتر ژ ئەوى يا ھەي (Searle, 1979, 30). واتە (سىرل) ئاماژەي ب ئەوى چەندى دكەت كو ھەر دەربىرىنە كا ئاخىقتىنكەر يىتەت، يان دى ب شىۋەيە كى راستەوخۇ يان نەراستەوخۇ دەربىرىت. ئاخىقتىنكەر ھندەك جاران كىردەيىن نەراستەوخۇ بۇ دەستكەف و ئارمانجە كا دىركى دىتەن بۇ نمونە: كەسە كى دىتەت گازندا ژ كەسە كى دىتە بكتەن كو جگاران نە كىشىت دى ھەولەت ب شىۋە كى نەراستەوخۇ پەياما خۇ گەھىنىت داکو نەبىتە يىزى، بۇ نمونە:

- جگەرە مروڧى توشى گەلەك ئىشان دكەت.

- پىستىر تىشت جگەرەيە.

- جگەرە بىھنا نەخۇش ژ مروڧى دەھىنىت.

ئەڧ جۆرى كىردەيى بۇ مەرەما (رىزگرتن و رازىكرن) دى دەيتە بكار ھىنان واتە ((مروڧ ھەمىشە ھەولەدەت بەشىۋەيە كى وا بىگەيەننە گوتىر كە ئاراستەيە كى يىزى يا خۇد كارىگەرىيە كى خراب نەبىت بۇ سەر ھەستى بەرامبەرەكەي)) (محمد، 2014، 51)، لەورا ئاخىقتىنكەر كىردەيىن ئاخىقتى يىن نەراستەوخۇ بكاردەھىن، ھەرۈەكى ئەڧى نمونەي:

- چاياتە سار بو.

واتە ئاخىقتىنكەرى دىتە يىتە گۆھدارى چاياتە خۇ ڧەخو، بەلى ژبەر نىشاناندا رىزى شىۋازى گوتتا خۇ ب نەراستەوخۇ دەربىرىە.

7-1 جۆرىن كىردەيىن ھەستەدەربىرى ل دەڧ (سىرل و ئاندەرفىكن)ى:

زانايىن زمانى بۇ دەستىنىشانكرنا جۆرىن كىردەيىن ھەستەدەربىرى، دناكوكن ھەر ئىكى لىستە كا كىردەيان ۋەكو جۆرىن كىردەيا ھەستەدەربىرى دەستىنىشانكرىيە، بەلى ئەڧ ڧەكۆلىنە دى ل دىڧ ئەوى دابەشكرن بىت، ياكو (سىرل و ئاندەرفىكن) بۇ جۆرىن كىردەيا ھەستەدەربىرى دەستىنىشانكرى. ئەوان دىاركىر كى: لىستە كىردەيىن ھەستەدەربىرى برىتەيە ژ: (لىبورىن، سوپاس، سەرەخۇشى، پىرۇزباھى، گازندەكرن، خەم و پەژارە، دىاركىرنا رازىنەبونى، شەرمزاركىر، شانازىكرن، پەسن، ستايش، ب خىرھاتىن و سلاڧكرن (Searle and Vanderveken, 1985, 211). (سىرل) دا دىاركىر كو ھەستەدەربىرى برىتەيە ژ شروڧەكرنا د ئاڧ دەرونى ئاخىقتىنكەرىدا، يانزى دەربىرىنە ژ مەرجى راستىيى د كىردەيا ئاخىقتىدا، ئاخىقتىنكەر ھەولنادەت پەيڧىن ئەوى ل گەل جىھانا ژ دەڧە ۋەكەڧىن و جىھانا ژ دەڧەژى ل گەل پەيڧان ۋەكەڧىت؛ چونكى راستىيا رستى و ئاڧەرۇكا راگەھاندنى يا باۋەرپىكرىيە. ئەگەر يىژم ببورە كو من تو توشى شوكى كرى، يان پىرۇزبىت ب دەستڧەھىنانا خەلاتى تە؛ واتە ئەوى دانپىدان ب وى چەندى كر، كو من ئەوى شوك كرى يان خەلات يى ب دەستخوڧەھىناى. ل ئەڧىرى مەرجى راستىيى بۇ كىردەيا ھەستەدەربىرى ل دوىڧ جۆرى كىردەيا ھەستەدەربىرى دەيتە

گوهرۆرین، لەوێ داخووازا لیبوریی دێ یا راستەقینەبیت، ئەگەر ئاخفتنکەر ب دروستی پەشیمان ببیت و بۆ ئەوی تەشتی داخووازا لیبوریی بکەت، یان پەرۆزباییە کا راستگۆیانە ئەگەر ئاخفتنکەر هەست ب خوشییە کا راستەقینە بکەت، دەربارە ئەوی تەشتی گوهدار پێ دلخۆش (سیرل، ت: اسماعیل، 2011، 184). کەواتە دەمی ئاخفتنکەر دەربریی ژ هەستین خۆ دکەت، دقیت ب راستگۆیانە ئەوی هەستی دەربریی. ل خواری دێ هەولدهین کاریگەری و پەيوەندیا ئەوان کردەیین هەستدەربریی دیارکەین ئەوین دبنە ئەگەر دەرستی بونا ئەفی چەندی. ب شیوەیە کێ گشتی ئەفان هەردو زانایان کردەیین هەستدەربریی ب ئەفی شیوەی ل خواری بەحسکرینە:

1-1-7 لیبورین- apologize:

لیبورین بریتیە ژ دەربرینا پەشیمانی و لیخۆشبونا کەسە کێ، کو هاتیە ئازاردان یان زیان گەهشتیی، لیبورین بەشە کێ گرنگە د پەيوەندیی کومەلایەتیدا و دشت هاریکاریی بۆ چاککرنا پەيوەندیان و کیمکرنا ئازارین کەسان دیت. دەربارە ئەفی چەندی، (سیرل و فاندەرڤیکن) دیژن: لیبورین بەرپرسیارەتیا خۆ ل سەر بارودوخی دکەت. د پتریا باراندا، خەلک داخووازا لیبوریی ژبەر کریارین خۆ دکەن، هەروەسان د شیاندا هەستدەربریی بهێتە داخووازا کێ بۆ تەشتە کێ، کو ژ دەرڤە کیریارین ئەوان یین ئیکسەر بیت، هندی کو ئاخفتنکەر بەرپرسیارەتیی ب ستویخۆفە بگریی. ژ لایەن گرنگ یین داخووازا لیبوریی: رویدان یان کریار کو لیبورین بۆ دھیتە کرن پیدقییە یا نەریی بیت بۆ گوهداری. ئەگەر گوهدار ب شیوە کێ نەریی کارتی کێ ل سەر نەهیتە کرن، رەنگە داخووازا لیبوریی نەیا لۆژیکی (مەنتقی) بیت. ب کورتی، دەمی کەسە کێ ییژیت: "ببۆرە"، ئەو یی دانپیدانی دکەت کو کریارین ئەوی (یان تەشتە ک کو ئەو ژێ بەرپرسە) یی بویە ئەگەر گەهاندا زیانە کێ یان نیگەرانییە کێ بۆ کەسە کێ دی، ئەفجا دەربریی ژ پەشیمانیی خۆ دکەت (Searle and Vanderveken, 1985, 211). بۆ نمونە: (ببۆرە ل من، داخووازا لیبوریی دکەم).

1-2-7 سوپاسی-thank: سوپاسی یان سوپاسیکرن کردەیه کا گرنگ هەستدەربریی، ئارمانج ژێ دەربرینا رێژ و حورمەتە. سوپاسیکردن دھیتە دەربرین بۆ بهێژکرنا پەيوەندیی کومەلایەتی، دیسان ئەف کردەیه دبیتە ئەگەر زێدە کرنا هەستی: دلخۆشی، ئاسودەیی و ئارامکرن... هتد، ل دەف ئاخفتنکەر. سوپاسیکرن ل ئەوی دەمی دھیتە کرن، دەمی کەسە کێ کارە کێ: (چاک یان خزمەتە ک یان هاریکارییە ک... هتد) کریی. ئەرکێ هەرە سەرە ک یی سوپاسیی: سوپاسیکرن، رێژگرتن و رازیکرنا کەسێ بەرامبەرە. (سیرل و فاندەرڤیکن) دەربارە سوپاسیکرنی دیژن: سوپاسیکرن رێکە کە بۆ دەربرینا سوپاسگۆزاریی (مەمنونی) دەمی کەسە ک کارە کێ مفادار بۆ گوهداری ئەنجام ددەت. داکو سوپاسی یا گونجایی بیت، پیدقییە کریار یان بارودوخی سەبارەت ئاخفتنکەری یی باش بیت و پیدقییە گوهدار ژێ بەرپرس بیت. د دەمە کیدا کو خەلک پتریا جارن سوپاسیا کەسێ دی دکەن ژبۆ کریارین ئەوان، بەلێ سوپاسی دبیت بهێتە چەسپاندن یان جێبەجێکرن ل سەر هەلوێستین کو گوهدار رولە کێ سەرە کێ تیدا دگێریت. گۆتتا "سوپاس"، د ناخی خۆدا، رامانا هندی دگەهینیت کو گوهداری بەشدارییە کا ئەریی یا هەی د خوشگۆزەرانیا ئاخفتنکەریدا (هەمان ژێدەر، 212). بۆ نمونە: (گەلە ک سوپاس بۆ هاریکاریی هەو).

1-3-7 سەرەخۆشی-condole: سەرەخۆشی ب واتایا دەربرینا هەفخەمیی یان سەرەخۆشیی کەسە کێ ب ئەگەر ژ دەستدانا کەسە کێ یان تەشتە کێ، واتە ئەف دەربرینە ل ئەوی دەمی دھیتە گوتن، کو بۆیە ئەگەر غەمباریا کەسە کێ ب تاییەتی د دەمی مرن یان رویدانە کا نەخۆشدا دھیتە بکارهینان. ئاخفتنکەر هەستی خۆ بەرامبەر غەمباریا گوهداری دەربریی، واتە ئاخفتنکەر هەست ب ئەوان ئیش و ئازاران دکەت، ئەوین بۆ گوهداری چێوین. (سیرل و فاندەرڤیکن) دەربارە ئەفی کردەیی دیژن: سەرەخۆشی کارێ دەربرینا هەفسوزییە بۆ ئاریشا (کارەساتا) کەسە کێ، هەرچەندە کارێ سەرەخۆشیکرنی نوکە ب شیوە کێ دەگەن دھیتە بکارهینان و ل شوینا ئەوی خەلک دیژن: "سەرێ هەوە ساخبیت". مەرچێ سەرە کێ یی سەرەخۆشیی ئەو کە بویە پیدقییە یا نەریی بیت بۆ گوهداری و پتریا جارن پەيوەندیدارە ب ژ دەستدانا کا مەزن یان ئاریشەیه کا دژوار. دەمی کەسە ک سەرەخۆشیی پێشکێش دکەت، ئەو یی دانپیدانی ب نالین و

ئازارین گوهداری دکەت و دەربرینی ژ هەفسۆزیا خۆ ل گەل بارودۆخی وی یێ نه‌خۆش دکەت (هەمان ژێدەر، هەمان لاپەر). بۆ نمونە: (سەرێ هەوێ یێ ساخبیت دوماهییا نه‌خۆشیان بیت).

4-1-7 پیرۆزبایی - congratulate: پیرۆزباییکەر دەربرینا خۆشحالی و هەفیشکبون د خۆشیین کەسێن بەرامبەر، ژبەر سەرکەفتنه‌کی یان دەستکەفتنه‌کی یانژی هەر رویدانه‌کا خۆش. پیرۆزباییکەر نیشانه‌یا رێزگرتن و هاریکارییه‌ بۆ کەسێ بەرامبەر. ئەف کردەیه‌ وه‌کی پڕانییا کردەیین دی یێن هەستدەربرینی، کردەیه‌ کا ئەرتینییه‌ دبیتە ئە گەری بهێژکرنا په‌یوه‌ندیین جفاکی د ناهەرا کاساندا. (سیرل و فاندەرڤیکن) دەربارە ی پیرۆزباییکرنی دیژن: پیرۆزبایی کاری دەربرینا خۆشییه‌ سەبارەت بەختی باشی کەسەکی یان دەستکەفتنیا کەسەکی یانژی تشته‌کی. بەروفاژی سوپاسیی، ل ئەفیزی ئەوێ چەندی ناخوازیت، کو گوهداری تشته‌کی دەستنیشانکری کریت. د شیاندا یه‌ پیرۆزباییا کەسەکی بهێتە کرن ژبەر بەختەکی باش یان سەرکەفتنه‌کی یان خۆشیه‌کی. پیرۆزبایی دبیتە هەفواتایه‌کی ئەرتینی بۆ سەرەخۆشی، چونکی هەردو جەختی ل سەر بارودۆخی گوهداری دکەن - یا ئیکێ بۆ کارەساته‌کی و یا دوپیزی بۆ بەختەکی باش. ل دەمی پێشکێشکرنا پیرۆزباییان، ئاخفتنکەر دانپێدانی و بەشداری د دلخۆشییا گوهداری دا دکەت (هەمان ژێدەر، 212-213). بۆ نمونە: (پیرۆزبیت سەرکەفتنا ته‌).

5-1-7 گەزنده‌کرن - complain: گەزنده‌کرن کردەیه‌ کە، ئاخفتنکەر رازینه‌بون و نیگه‌رانییا خۆ دەربارە ی بارودوخەکی یان رویدانه‌کی یان رەفتارین کەسەکی... هتد دەربریت. پڕانییا جارن ئەف کردەیه‌، وه‌کو کردەیه‌ کا نەرتینی ده‌یتە دیتن، چونکی کەس حەز ژ هندی ناکەت کو گەزنده‌ ژ بهێنە کرن، (سیرل و فاندەرڤیکن) دەربارە ی گەزنده‌کرنی دیژن: گەزنده‌کرن کاری دەربرینا رازینه‌بون یان گەزنده‌ ژ تشته‌کی یان کەسەکی و ئەو تشتی گەزنده‌ ل سەر ده‌یتە کرن، پێدقییه‌ یێ خراب ببیت. مەرج نینه‌ ژ گوهداری هاتبیتە ئەنجامدان، چونکی مەوێ دشت گەزنده‌ ژ کەشوه‌ه‌وای و گرانبونا کەلوپه‌لان، کێشەیین ئابوری... هتد. بکەت. گەزنده‌ دو شیوه‌ یێن هەین: یان ب ریکا هندی کو مەوێ ب سادەیی بیژیت ئەف تشته‌ یێ خرابه‌، کو ب (راگه‌هاندن) ده‌یتە نافکرن. یانژی ب ریکا دەربرینا بیژاری، کو ب (دەربرین) ده‌یتە نیاسین. بۆ نمونە، گوتنا: "ئەف کاره‌کی ب مەترسیو هاتییه‌ کرن"، گەزنده‌یه‌کا هاتییه‌ راگه‌هاندن. بەلێ گوتنا: "چەندا ب مەترسییه‌!" ب تخی دەربرینی ژ رازینه‌بون دکەت و گەزنده‌ ژ ئەوی کاری ب مەترسی کریه‌ (هەمان ژێدەر، 213). بۆ نمونە: (کەلوپه‌ل هەمی یێن گرانبوین پا دی ئەم چ خۆین).

6-1-7 خەم و پەژاره‌ - lament: ماته‌مینی یانژی خەم و پەژاره‌، هەستدەربرینه‌کا نەرتینییه‌، کو کەسەکا دەربرینی ژ ئیش و ئازار و نالینین خۆ دکەت د دەرینا ئەفی کردەپیدا، هنده‌کا جارن ب تخی (گری، ئاخینک، نالین... هتد) ده‌یتە بکاره‌ینان و هنده‌کا جارنژی وه‌کی قیزی و هەوارانه‌، داکو دەربرینی ژ خەم و پەژاره‌یا خۆ بکەن. ئەف کردەیه‌ گەله‌کا جارن ب ریکا نفیسینی یانژی زاره‌کی ده‌یتە دەربرین. هوکاری دەربرینا ئەفی کردەپ بریتییه‌ ژ دەستدانا کەسەکی یان کارەساته‌کا مەزن، ئەف چەنده‌ژی چێدبیت، مرنا کەسەکی بیت، دوماهیەکا هاتنا په‌یوه‌ندییه‌کی بیت، ژ دەستدانا تشته‌کی ب هەا بیت یانژی رویدانا کارەساته‌کا سروشتی بیت. هەروه‌کی (سیرل و فاندەرڤیکن) دەربارە ی ئەفی کردەپ دیژن: خەم و پەژاره‌ کاری دەربرینا خەمگینییا کویره‌ یان په‌شیمانیه‌ ل سەر تشته‌کی، بەلێ هەمی دەمان پێدتی ب ئاخفتنی ناکەت - دبیت ب تخی هەستەکا بیت. هەرحه‌وا بیت، دەمی ماته‌مینی - خەم و پەژاره‌، وه‌کا کردەپ ئاخفتنی ده‌یتە بکاره‌ینان، ئاماژی دده‌ته‌ دەربرینا گشتی یا کویر ژ خەمگینی. بەروفاژی گەزنده‌کرنی، خەم و پەژاره‌ راما نا بیژاری ناگه‌هینیت، بەلکو هەستکرنه‌ ب ژ دەستدانه‌کی یان دلته‌نگیه‌کی. گەله‌کا وه‌کەه‌فە بۆ خەمگینی یان خەمباری، هەرحه‌نده‌ کو ئەو زاراف پتر گرێداینه‌ ب مرنیقه‌ یان ژ دەستدانا کەسەکی (هەمان ژێدەر، 213). بۆ نمونە: (ته‌ چەوا ئەز ب تخی هیلام یی ته‌ دی چەوا قەتینم کوری من یێ لاو).

7-1-7 دیارکرن رازینه‌بون - Protest: دیارکرن رازینه‌بون کردەیه‌ کە بۆ دژایه‌تیکرنا دیاردەیه‌کی ده‌یتە دەربرین. ئەف کردەیه‌ گەله‌کا جارن ب رتیا (خۆپیشاندان، رتیپان، روینشتن، بابکو تکر، مانگرتن، کومبون، گوتار... هتد)، ده‌یتە ئەنجامدان و دەربرین. ئەف جوړی کردەپ گەله‌کا جارن ژ لای ریکخواه‌ی، گرۆپه‌کی، سەرەکردەیه‌کی... هتد. بۆ

به زکرنا ئاستی هشیاری و کاریگه ریکرنی ل سهر رایا گشتی دهیته دهربرین. نهجمادان و دهربرینا نهف کردی، فشاری دئیخه ل سهر ئهوی لایه نی ژ نهف دیاردی بهرپرس. (سیرل و فاندهرقیکن) دهربارهی نهف کردی دیژن: دهربرینه کارمیا رازینه بونیته ژ تشته کی، کو وه ک خراب ههست پی دهیته کرن. بهروفاژی گازنده و ماته مینییه، نهف کردیه نه ب تخی رازینه بونی دگه هینیت، بهلکو داخوایا گوهورینیژی دکهت. گوهدار پیدقییه شیانا گوهورینا بارودوخی هه بیت، ههتا نه گهر نهو پی بهرپرس نه بیت ژ ئاریشی. بۆ نمونه، دبیت مروف خو پيشاندانی بهرامهر حکومه تی سه بارهت نه دادپهروه ریه کی بکهت، بهل پی نه شیت خو پيشاندانی سه بارهت که شوههوی یان سه قای بکهت، چونکی کهس نه پی بهرپرسه ژ گوهورینا هندی. دیارکرنا رازینه بونی، دهربرینه کار ئاراسته کریه بۆ کهسانین کو شیانا راسته کرنا بارودوخی ههین (هه مان ژیده، 213-214). بۆ نمونه: (خوپيشاندهران رازینه بوناخو بهرامهر گرانبونا بهای پانزیی دهربری).

8-1-7 شهرمزارکرن / ئیدانه کرن- Deplore: شهرمزارکرن یانژی ئیدانه کرن، ئیک ژ ئهوان کرده یانه دهی ئاخفتنکه ر رازینه بونا خو بهرامهر تشته کی ب شیوهیه کی توند دهربریت، واته ب تخی دهربرینا رازینه بونییه بیکو کاره کی ل گهل نهجمامدهت. ئارمانجا نهوی دهربرینا رازینه بونییه بهرامهر تشته کی کو بۆ ئاخفتنکه ری جهی دلگرانینییه، نهو تشی. شهرمزاری ل سهر دهیته کرن، دکه فیه ستوی لایه نه کی یانژی کهسه کیدا. (سیرل و فاندهرقیکن) دیژن: شهرمزارکرن دهربرینه کار بهیژه بۆ خه مگینی یان رازینه بونی و پتریا جاران پامانا وی نهو، کو کهسه ک پی هه ی بهرپرسه ژ بارودوخی. بهروفاژی ماته مینی، کو ب تخی دهربرینی ژ خه مگینی دکهت. شهرمزارکرن ئامازه پی ددهته ههستکرن ب توره بونی یان شهرمزارکرن نه خلاق. بۆ نمونه، مروف دشیت شهرمزارکرن سه رده ریا خراب ل گهل زیندانیان بکهت، کو ئامازی ددهته خه مگینی و ئامازه نه ئیکسه ره بۆ لومه کرژی. سه ره رای هندی، د شیاندا نینه مروف شهرمزارکرن رویدانین نه که سایه تی بکهت وه کی که شوههوی یان سه قای، ژ بهرکو کهس نینه مروف بهرپرس یاره تی بیخه ته ستوی نهوی. (هه مان ژیده، 214). بۆ نمونه: (حکومه تا ههریمی توندوتیژیا دژی ژنان شهرمزار کر).

9-1-7 شانازیکرن- boast: شانازیکرن بریتییه ژ کردهیه کاره یی، ئاخفتنکه ر شانازی پی دبهت کو نهو تشته پی کری یانژی پی گوئی، واته شانازیکرنه ب خو، ل گهل نهف چهندی ئاخفتنکه ر گهله ک جاران نهف ههستی بهرامهر گوهداران دهربریت بۆ شانازییکرنه ب ئهوان، واته شانازی پی ب ئهوان دبهت ژ بهر نهوی تشتی بۆیه جهی شانازییکرنی، ههروهه پهنکه ئاخفتنکه ر شانازیکرنی بۆ مه ره ما به راوردکرنا نهوی کار پی کری ل گهل کارین کهسانین دی بکارهینیت، دهربارهی نهف چهندی (سیرل و فاندهرقیکن) دیژن: شانازیکرن دهربرینه ژ شانازییکرنه ب تشته کی مفادار بۆ ئاخفتنکه ری، پتریا جاران ل گهل چافه ریکرنه هندی کو بیته جهی داخباربونا گوهداران یانژی جهی هندی کو چافین ئهوان پی رانه بن. شانازیکرن دبیت راگه هاندن بیت (دیارکرنا دهستکه فتییه کی)، یانژی دهربرین بیت (دیارکرنا شانازی). بۆ نمونه: کهسه ک دشیت شانازی ب گوئی بکهت، کو نهوی تشته کی باش کریه، یان تشته کی باش پی هاتییه رویدان له ورا شانازی پی دبهت. دیسان نهف کردهیه دهیته دهربرین بۆ مه بهستین سه ره رزی (التباهی) ییژی (هه مان ژیده، 215). بۆ نمونه: (شانازی ب ته دبه م بابی هیزا).

10-1-7 پهسن- Compliment: پهسن بریتییه ژ دهربرینا په زامه ندی، سه رسامی و په سنکرنا کهسه کی یان تشته کی یان رویدانه کی. ئارمانجا سه ره کی د په سنیدا، دروستکرنا ههسته کی خو و جوانه ل دهف وه رگری دیسان ئالافه که بۆ بهیژکرنا په یوه ندیین جفاکی و هه فگرتی د نافه را ئاخفتنکه راندا. (سیرل و فاندهرقیکن) دهربارهی نهف کردی دیژن: پهسن پامانا نهوی دهربرینه ژ په زامه ندی ل سهر تشته کی کو ژ لای گوهداریقه هاتییه نهجمادان یان زی کوالیتییه ک ل دهف گوهداری. ئامازی ددهته هندی کو نهو تشتی په سنا نهوی دهیته کرن پی باشه، بهل مه رج نینه مفای بگه هینیته گوهداری. پهسن دبیت یان ب ریکا راگه هاندن یان دهربرینی بیت، وه کی په سنکرنا سالوخته یات دهستکه فتیین کهسه کی. کردهیین وه کههف بریتییه ژ "ستایشکرن" و "خه لاتکرن" و "شکومه ندیکرن"، بهل نهفین هه نی ئامازی نادهن کو گوهدار گرتدایه ب وی تشتی دهیته په سنکر. (هه مان ژیده، هه مان لاپه ر). کهواته پهسن نهو، تو سه رسامی ب

كهسه كى يان تشته كى. ئهركى سهره كى يى پهسنى، (هاندان و رازيكرن و ريزگرتن) كهسى بهرامبهره ئهقهزى ئهركىن ئهريپيه و دببته ئه گهر كو سهرنجا گوهدارى بۆ خو رابكيشيت، بۆ نمونه: (چاڤين ته گهلهك دجوانن).

11-1-7 ستايش - praise: ستايش يانزى مه دح، وهكو هاندهره كى ئهريپى دهپته دپتن و كاريگهريه كا باش ل سهر كهسايهتى و رهفتارين مروفى ههيه. ئهف كردهيه هاريكاره بۆ بلندكرنا ئاستى باوهري ب خۆبوني ديسان هاريكاره بۆ بلندكرنا پهيوهنديپن جفاكى ههفگرتنى د ناههرا كهساندا. (سيرل و فاندهرقيكن) دهريارهى ئهف كردهپ دپژن: ستايش دهريپيه ژ رهزامهنديپى يان داخباربون ب تشته كى، رامانا هندى دگههينيت، كو ئهو تشى ستايشا ئهوى دهپته كرن تشته كى باشه. وهكهقه بۆ پهسنكرنى، بهلى پتر جهختى ل سهر دهريپينا رهزامهنديه كا گشتى دكهت. د شياندايه بهپته هژمارتن وهك كردهيه كا دهريپينى ژبو دياركرنا نرخاندن و قه درگرانى (هه مان ژيدير، هه مان لاپهر). بۆ نمونه: (تو قوتابيه كى گهلهك زيره كى هه مى گاڤا خۆ ماندى دكهى).

12-1-7 ب خيرهاتن - welcome: كردهيا ب خيرهاتنى كردهيه كه، بۆ دهريپينا خۆشحاليپى و ريزگرتنى دهپته دهريپين، ئهف كردهپى گرنگيه كا زور د دروستكرنا ههسته كى ئارامبهخش بهرامبهر كهسانين دى ههيه. ئارمانجا سهره كى يا ئهف كردهپى دهريپينا خوشحالى و پيشوازيه ل كهسه كى كو دهپت يان سهره دانى دكهت. واته ئهف كردهيه كردهيه كا ئهريپيه روله كى گرنگ د بهپژكرنا پهيوهنديپن كومهلايه تيدا دگيرن. (سيرل و فاندهرقيكن) دهريارهى ئهف كردهپى دپژن: ب خيرهاتن دهريپينى ژ خوشحالى و دلخوشي دكهت سهرهات هاتنا كهسه كى و ميّهفانداريپى ديار دكهت. ههردو كردهپين (سلاڤكرن و ب خيرهاتن) ئى، ئاراسته كرينه بۆ گوهدارى، بهلى سلاڤكرن پتر جهختى ل سهر دانپيدانى دكهت و ب خيرهاتن ههسته كى ئهريپين و ميّهفاندارتر دگههينيت. (هه مان ژيدير، 215-216). بۆ نمونه: (ب خيرهاتنا ميّهفانين هيژا دكهين).

13-1-7 سلاڤكرن - greet: سلاڤكرن ئيكه ژ ئهوان كردهين گرنگ، ئهوتن روله كى بهرچاڤ و كاريگهر د دهستپيكرنا پهيوهنديپن كومهلايه تى و دروستكرنا ههسته كى ئهريپيدا دگيرن، ئهف كردهيه بۆ دهريپينا ريزگرتن و نياسينا كهسين دى دهپته بكارهينان. ئارمانجا سهره كى يا ئهف كردهپى، دهريپينا ريز و حورمهتتبه بهرامبهر كهسانين دى و دروستكرنا كهشه كى ئارامه د ناههرا ئاخفتنكه راندا و پابه ندبونه ب دابونه ريتپن كومهلايه تى و سهرنجا كيشانا كهسى بهرامبهره، (سيرل و فاندهرقيكن) دهريارهى ئهف كردهپى دپژن: سلاڤكرن دانپيدانه كا ساده و دانپيدانه كا ريزگرتنپيه، وهكى گوتنا "سلاڤ"، وهك دانپيدانه ك ب ئاماده بونا كهسه كى. چ رامانين كويرتر يان ناههروكه كا پيشنياركرى ب خۆفه ناگريت (هه مان ژيدير، 216). بۆ نمونه: (سلاڤ و ريز گهلى ههفالين هيژا).

2- پشكا دوپى: كاريگهري و پهيوهنديا كردهپين ههستدهريپينى ب هندهك كردهپين ديتفه:

د تيورا كردهپين ئاخفتنپدا، ههر كردهيهك ل دهى بكارهينانپدا، بۆ مه بهسته كى دهپته بكارهينان، بۆ نمونه: كردهيا پيگيريكرنى، ئاخفتنكه ر گوهدارى پيگيردكهت ب ئه نجامدان يان ئه نجام نه دانا كاره كى. كردهيا ئاراسته كرى، ئاخفتنكه ر ههولدهت گوهدارى ئاراسته بكهت، كو كاره كى د بهرژوهنديا ئاخفتنكه ريدا ئه نجامدهت. كردهپين ههستدهريپينى دهريپينا بارى دهروني ئاخفتنكه ريه، ل ئهفپرى د شياندايه كردهپين ههستدهريپينى كاريگهري و پهيوهنديا ئهوى ل گهل كردهپين ديترين ئاخفتنى ديار بكهين، بۆ نمونه: ئاخفتنكه ر دشييت كردهپين ههستدهريپينى بكاريهينيت بۆ گه هاندانا ههستين خۆ و د هه مان دهمدا داخوازيه كى ئاراسته ي گوهدارى بكهت، يان (ريزگرتن، رازيكرن، ئاراسته كرن، تيگچون و پاراستنا روى... هتد) د دهريپينا ههستين خۆدا بكاريهينيت، ژبو مه رهما پتر كاريگهركرى. كردهيا ههستدهريپينى ب شيويه كى گشتى بۆ پشته فانييا جفاكى دهپنه بكارهينان (عمر، 2024، 73). دهى ئهف كردهيه دهپنه دهريپين، گرنگيه كا مهزن ب لايه نى جفاكى ددهت وهكى كردهپين مينا: (سلاڤكرن، پيروزباهيكرن، ب خيرهاتن، پهسنكرن و سوپاسيكرن... هتد) و دهريپينا ئه فان كردهيان، دببته پالدهره كى بهپژ بۆ بهپژكرنا پهيوهنديان د ناههرا تاكه كهسين د ناڤا جفاكيدا. ئهف كردهيه، ئيكه ژ ئهوان ههر پينچ پولين (سيرل) ئامازه پيداي ئهف كردهپى كاريگهري و پهيوهندي ب هندهك كردهپين

ديين ئاخفتنيقه ههيه ل خوارى دى ههولدهين بهسى— هندهك ژ ئهوان كردهيان كهين، كو پهيوهندى ب بابته مەڤه ههپي:

2-1 كردهيپن ههستدهرپيئي و رازيكرن⁽⁴⁾ - persuasion:

رازيكرن مېژويه كا دوير و دريژ يا ههه و بهشه كي زور ي ژيانا مه يا رۆژانه بۆ مه رهما رازيكرن هاتييه ته رخانكرن، واته ئاخفتنكه ر تا چ رادده دشت بۆ هه ره مه ره مه كا ههه گوهداري رازي بكهت و باوه رپا ئهوى بدهستخوفه بينيت و ب ئهڤي ريك ئيك ژ ئهركين هه ره گرنگ ي زما ني جيبه جندكهت كو ئه وژي رازيكرنه، ئاخفتنكه ر ههولدهت د ناڤا زمانيدا ل ده مي ئاخفتني، ئهوان په يف و رسته و دهرپريان بكاربهينيت، ئه وپن ب ئهركي رازيكرن رادبن. هه ره وه كي (عوكاشه) دييژيت: رازيكرن ئيك ژ گرنگرين ئهركين زمانيه، سياسته مه داران د نوكه و كه فندا زما ن بۆ ب دهستقه هينا نا مه بهست و ئارمانجين خويي بكارهينا ي (عكاشه، 2007، 78)، واته رازيكرن پروسه يه كه ئاخفتنكه ر ب ريك به ره مه هينا نا په يامه كي ئاراسته ي گوهداري دكهت بۆ هه ندي سه رنجا ئهوى رابكيشيت و كاريگه ري ل سه ر دروست بكهت. رازيكرن د گه لهك بوارندا ده يته بكارهينا ن وه كي بوارين (ئاين، بازرگاني، سياسته و هه زژيكرن... هتد)، واته كه سانيت ئايي ب ريك بكارهينا نا ده قين ئايي جه ماوه ري ژ خو رازي دكهن، يان بازرگان ب ريك ريكلامكرنا كه لوپه لين خو ههولدهت سه رنجا خه لك بۆ خو رابكيشيت و ئهوان رازي بكه ن، كو كه لوپه لين ئهوان بكرن، يانزي د ده مي پيشكيشكرنا گوتاري دا ((به ره مه مهيئي گوتار ههولدهت وه رگري گوتار رازي بكات، چونكه رازيكرن يه كيكه له كليله كاني سه ركه و تن. رازيكرنديش به نده به چه ند ته كنيكه وه وهك ئاخوتني سوژ و عه قل و دهرون و ويژدان كه له ريگي يه كيكي يان يان زياتر له م ستراتيزانه ئه نجام ده ريت)) (حمد و عمر، 2023، 163). گوتاريژ ههولدهت د ناڤا گوتارا خو دا جه ماوه ري رازي بكهت و بگه هيته ئه وي مه به ستي يا ئه وي دقيت ئه فجا مه به ستا ئه وي، (دهنگي خو بدهني بۆ سه ركه فندا ئه وي يان به شداري د شه ري دا بكه ن يان نه كه ن يانزي رازينه بونا خو به رامبه ر تشته كي دياربكه ن... هتد)، بۆ نمونه: ل ده مي سه ركرده يهك د گوتارا خو دا دقيت جه ماوه ري ژ خو رازي بكهت و باوه رپا ئهوان ب دهستخوفه بينيت، هندهك جارن كرده يا ههستدهرپيئي د گوتارا خو دا بكاردهينيت، چونكي ((زوريك له شاره زيان رازيكرن به سيمايه كي گرنگي گوتار داده نريت)) (ئيراهيم، 2020، 57) بۆ نمونه: سه روك مه سعو د بارزاني ده مي به ستي— پيشمه رگه يان دكهت، ب ريك كرده يپن ههستدهرپيئي وه كي: (ستايشكرن، شانازيكرن و په سنكرن... هتد)، رازيون و باوه رپا جه ماوه ري ب دهستخوفه ده ينيت، وه كي ئه فان نمونه يپن ل خوارى:

- ((پيشمه رگه ده مي نييت و هيج هيزيك نيه بتواني هه لي بوه شينيته وه)) (مه نك، 2023، 92). (ستايش)

- ((گه وهره ترين شانازي من له ژياندا بون به پيشمه رگه بو)) (هه مان ژيده ر، 96). (شانازي)

د ئه فان نمونه يپن سهيدا (بارزاني) ستايشا پيشمه رگه يان يا كرى و شانازي ب پيشمه رگاتيا خو دبهت، بۆ ئهوان دياركرييه هيج هيزهك نينه بشيت خو ل بهر هيزا پيشمه رگه يان بگريت و ئه و شانازي ب پ دبهت، كو پيشمه رگه يه و ئهڤي چه ندي كاريگه رپا خو ل سه ره سته و سوزين جه ماوه ري كريبه و ههستوروزاندا ل دهڤ جه ماوه ري دروستكرييه و ئهڤه ديه ته گه ر، كو دهليفه يا رازيكرن زيده تر لييهيت بۆ ئه وي مه به ستا ئه وي دقيت بگه هيتي.

ئهڤ چه ندا مه ئاماره پيدا ي، پيدي ب شاره زاييه كا باش هه يه، دكو بشيت رازيون گوهداري ب دهستخوفه بينيت و بشيت كاريگه ري ل سه ر بكهت، ئانكو رازيكرن كرده يه كا ئارمانجداره بۆ مه به سته كي ده يته بكارهينا ن. ب واتايه كا دي رازيكرن، كرده يه كا هوشه كييه ئارمانجا ئه وي كاريگه ريكه ن له سه ر كه سانين دي يان كرده يه كا زاره كييه ئارمانجا ئه وي گوهورپنا ئاراسته و ئاره زويا رهوشتي كه سانين ديتره (الحميديان، 1426، 247).

ئه گه ر و به ريخو بدهينه كرده يپن ئاخفتني و په يوه ندي و كاريگه رپا ئه وي ب رازيكرنيقه، دي بۆ مه دياربين، هندهك ژ كرده يان هيزا ئه وي چه ندي يا هه ي، ببه ئه گه ري رازيكرنا كه سي به رامبه ر و هزر و نرين و رهفارين ئه وي بۆ ئه وي ئاراسته يي ئاخفتنكه ري دقيت بگه هيتي بگوهورن. واته د كرده يپن ئاخفتني دا ئاخفتنكه ر بۆ مه به سته كي سه رنجا كه سي به رامبه ر رادكيشيت ئه و مه به سته زي رازيكرنه. د راستيدا هه مي ئه و كرده يپن بۆ مه به ستا رازيكرن و گوهورپنا ئاراسته يي

وه‌رگری دهینه بکارهینان، ئه‌رکی هه‌ستورژاندنی تیدا هه‌یه، چونکی ب شیوه‌یه‌کی نه‌راسته‌وخۆ هزر و نیرینا وه‌رگری دگوه‌ژن و ئه‌ف هه‌ستورژاندنه‌ژی زیده‌تر د کرده‌یا هه‌ستده‌رپرینیدا دهرده‌کته‌یت (سه‌عید و عه‌ساف، 2023، 213). واته‌ رازیکرن دشی‌ت ب ریکا کرده‌یه‌کا دیت‌ر ب ده‌ستقه‌به‌یت و مه‌رج نینه کرده‌یا رازیکرنی ب خۆ بیت (Libreen and Al-Janabi, 2018, 36) ل ئه‌فیری بۆ مه‌ دیار دبیت، کو رازیکرن ئه‌و ب خۆ کرده‌یه‌که و چیدبیت ب ریکا کرده‌یه‌کا دیت‌ر به‌یت‌ه ئه‌نجامدان.

رازیکرن ب گه‌له‌ک ریکان ب ده‌ستقه‌ده‌یت ئیک ژ ئه‌وان ریکان، بکارهینانا هنده‌ک ژ کرده‌یپن هه‌ستده‌رپرینینه، بۆ هندی‌ بشیت که‌سی به‌رامبه‌ر رازی بکه‌ت، وه‌کی کرده‌یپن (لیبورین، په‌سنکرن، سوپاسیکرن، دیارکنا رازینه‌بون و شانازیکرن... هتد). ب واتایه‌کا دی ئه‌و کرده‌یین دهرپرینی ژ باری ده‌رونی و هه‌ست و سوزین ئاخفتنکه‌ری دکه‌ن، دشی‌ن کاریکه‌ری ل سه‌ر گوه‌ژینا هزر و نیرین و په‌وشتی گوه‌داری بکه‌ت و ئه‌وی رازی بکه‌ت، بۆ نمونه، ل ده‌می که‌سه‌کی دقیت، ده‌یکوبابیت خۆ رازی بکه‌تن بچینه دهرقه‌ی وه‌لاتی، ژبو مه‌ره‌ما رازیبونا ئه‌وان، په‌نای دی به‌ته به‌ر کرده‌یپن هه‌ستده‌رپرینا (دیارکنا نه‌رازیبون) ئ هه‌روه‌کی ئه‌فان نمونه‌یپن ل خواری:

- ئه‌ز یی رازی نینم ما که‌نگی ژیان ل ئه‌فیری مایه، دی چمه دهرقه‌ی وه‌لاتی.
- ئه‌ز ل فیری چ بکه‌م؟ ب چ بژیم؟ چ بخۆم، ئه‌ز نامینم ل ئه‌فیری؟
- یانژی که‌سه‌کی دقیت ب ریکا کرده‌یپن هه‌ستده‌رپرینی (په‌سن یان ستایش) که‌چه‌کی بکه‌ت سه‌رنجا ئه‌وی بۆ خۆ رابکیشیت و ئه‌وی که‌چی رازی بکه‌تن و چه‌زژی بکه‌ت، دی ئه‌فان دهرپرینان بکارهینیت:
- تو جوانترین که‌چا ئه‌فی گه‌ردونی.
- چاقین ته‌ گه‌له‌ک دجوان.

واته‌ په‌سن کرده‌یه‌کا هه‌ستده‌رپرینیه ((لایه‌نی سوزداری د ناف دهرپرینین په‌سنیدا بۆ مه‌به‌ستا هندی‌یه، کو سه‌ره‌نجا گوه‌داری بۆ لای خۆ رابکیشیت و د ئه‌نجامدا رازیکرنی ل ده‌ف په‌یدا دکه‌ت)) (عه‌لی، 2019، 17). یانژی ل ده‌می قوتابییه‌کی بقیت داخو‌ا (لیبورین) ئ ژ بابی خۆ بکه‌ت، کو نمره‌یپن کیم ب ده‌ستقه‌هیناینه، ل ئه‌فیری قوتابی هه‌ولده‌ت ب ریکا لیبورینخواستی ئه‌وی رازی بکه‌ت، کو جارا به‌یت نمره‌یپن باش بده‌سخۆفه‌به‌ینیت، وه‌کی ئه‌فی دهرپرینا ل خواری:

- داخا‌ا لیبورینی دکه‌م سوزیت ئه‌فی جاری نمره‌یپن باش ب ده‌ستخۆفه‌به‌ینیم.
- کرده‌یپن هه‌ستده‌رپرینی گه‌له‌ک جارن بۆ مه‌ره‌ما خۆ برنه‌پیش و رازیکرنی ده‌یت‌ه بکارهینان و ئه‌فی کرده‌یپن ئه‌رکه‌کی ((کۆمه‌لایه‌تیان هه‌یه و مه‌به‌ستی خۆبردنه‌پیش ئه‌نجامده‌دریت، ده‌توانن کاریکه‌ری ئه‌رینی ب ئاراسته‌ی هاوسۆزبون، رازیبون، هاواربون له‌ گه‌ل نیرده‌ا له‌ ده‌رونی وه‌رگدا دروستبکه‌ن)) (عه‌ساف، 2022، 130). ل دوماهیی پیدقیه‌ ئاماژی ب ئه‌وی چه‌ندی بکه‌ین، کو په‌یوه‌ندی د نافه‌را کرده‌یا هه‌ستده‌رپرینی و کرده‌یا رازیکرنیدا، ئه‌وان ریکان ب خۆفه‌دگری، کو دهرپرینا هه‌ستان یان باری ده‌رونی یی ئاخفتنکه‌ری، دشی‌ت کاریکه‌ری ل سه‌ر گوه‌داری بکه‌ت و ئه‌وی رازی بکه‌ت، واته‌ گه‌له‌ک ژ کرده‌یپن هه‌ستده‌رپرینی د بنه‌ره‌تا بۆ مه‌به‌ستا رازیکرنی ده‌یت‌ه بکارهینان. کرده‌یپن هه‌ستده‌رپرینی هه‌ستورژینه‌رن و پیکه‌اته‌یه‌کا گرنگه‌ ژبو رازیکرنی. ل ئه‌فیری بۆ مه‌ دیاردبیت کو ئه‌و کرده‌یپن (سیرل و فاندهرقیکن) ی وه‌کو جورین کرده‌یا هه‌ستده‌رپرینی ده‌ستنیشانکرن، گه‌له‌ک ژ ئه‌وان کرده‌یان بۆ مه‌ره‌ما رازیکرنی ده‌یت‌ه بکارهینان وه‌کی کرده‌یین (په‌سن، ستایش، شانازیکرن و سوپاسیکرن... هتد) واته‌ ئاخفتنکه‌ر ئه‌فان کرده‌یان دهردبیت، بۆ هندی‌ بشیت رازیکرنا که‌سی به‌رامبه‌ر ب ده‌ستخۆفه‌ به‌ینیت.

2-2 کرده‌یپن هه‌ستده‌رپرینی و ئاراسته‌کرن - Directives:

هه‌رچه‌نده کرده‌یین هه‌ستده‌رپرین و ئاراسته‌کرنی، ئه‌رکین ئه‌وان ژیکجودانه، به‌لی گه‌له‌ک جارن په‌یوه‌ندییه‌کا پێگه‌ گریدای د په‌یوه‌ندیکرنیدا هه‌یه. به‌ری ئه‌م به‌حسی— ئه‌فی په‌یوه‌ندیی بکه‌ین پیدقیه‌ ئاماژی ب کرده‌یا ئاراسته‌کرنی بده‌ین، ئه‌وژی ئه‌ف کرده‌یه ئاخفتنکه‌ری ب ئه‌نجامدانا کاره‌کی پێگیردکه‌ت، وه‌کی کرنا فه‌رمانه‌کی یانژی داخو‌ازییه‌کی،

ئارمانجا هه ره سه ره كي د كردهيا ئاراسته كرنيدا ئه قهيه، ئاخفتنكه ره هه ولددهت گوهداري ئاراسته بكهت بو ئه نجامدانا كاره كي يانزي كاريگه رپي ل گوهداري بكهت، كو كاره كي ئه نجام بدهت (نحله، 2002، 79).

(سيريل و فاندهرفيكن) ئامازه ي ب جورين كردهيا ئاراسته كرني ددهن و ديژن: ئه ف جورى كردهي بريني نه ژ (پرسياركرن، هاندان، داخوازيكرن، فه رمانكرن، ئاموزگاركرن، قه دهغه كرن، شيره تكرن، ئاگه هداركرن، هيقيخواستن، لپرسين، ركابه ري... هتد) (Searle and Vanderveken, 1985, 198). چيدبيت كردهي ئاراسته كرني ل دويف دهسته هلات و پيگه هي ئاخفتنكه ري و گوهداري بهيته گوهورين، ئه ف كردهيه چيدبيت ب راسته وخوي واته ب ريك پهيئين فه ره نكي وه كي (فه رمان، ئاموزگاري، پيشنيار) ب دهسته بهيت وه كي: ئه ز فه رمان ل ته دكه م، ئامازه دانه ب فه رمانداني، يان پيشنيار دكه م، ئامازه دانه ب پيشنياركرني... هتد (الصراف، 2010، 215). يانزي چيدبيت، ب شيويه نه راسته وخو ب دهسته بهيت، ئه ف جورى كردهي ب رپيا ده وره ري و بي بكاره ينانا پهيئين فه ره نكي ئامازه ي ب كردهيا ئاراسته كرني دكه ن وه كي: (جگاره كيشان مروفي توشي ئيشين گران دكه ت)، ئه قه ده رپينه ئامازه دانه كا نه راسته وخويه بو كردهيا ئاراسته كرني يا هوشداريكرني. د كردهيا ئاراسته كرنيده هه پيوه نديدا د ناقبه را ئاخفتنكه ره و گوهداريده د ده مي دانوستاندنيديا روندكه ت واته ((زمان گوزارشت له له ره وشت و ره فتاري قسه كهر ده كات و له ريگه ي ئه و ئاراسته كردنه كاريگه ري ده كاته سه ر گوئگر)) (توفيق و مسته فا، 2018، 13).

داكو كاريگه رپيا ئاراسته كرني پتر بيت، ئاخفتنكه ره په ناي بو كردهي هه سته رپيني دبه ت، واته په يوه نديدا د ناقبه را كردهي ئاراسته كرن و هه سته رپيني ئه وه، كو هنده ك جاران ل ده مي كردهي ئاراسته كرني بو گوهداري ده ينه ئاراسته كرن؛ كردهي هه سته رپيني ب شيويه راسته وخو و نه راسته وخو ل گه ل كردهي ئاراسته كرني ده ينه ده رپين، بو نمونه: كردهي هه سته رپيني ئه وين ب شيويه كي راسته وخو ل گه ل كردهي ئاراسته كرني ده ينه ده رپين، د ئه ف خسته ي ل خواريدا ديار دبیت.

رسته	كردهيا هه سته رپيني	كردهيا ئاراسته كرني
سو پاس بوته، كو ته پيشنيارا من وه رگرتني.	سو پاسيكرن	پيشنياركرن
گه له ك سو پاس بو ئاگه هداركرنا ته.	سو پاسيكرن	ئاگه هداركرن
دي سو پاسداريم، هوين كاري خو ب زويترين ده م ب دوماهي بين.	سو پاسيكرن	داخوازي
ل من ببوره به ريز، به س دي شي ئه ف چهندي رو هنتر ليكه ي.	ليبورينخواستن	رونكرن
ببوره ما من تو تيشاندي؟	ليبورينخواستن	پرسياركرن
دي هتا كه نكي ي دهنك بين رابن ده ست ب خو پيشانداني بكه ن؟	دياركرنا رازينه بوئي	پرسياركرن

خسته ي ژماره (3) پيگه هاتنا كردهي هه سته رپين و ئاراسته كرني

به لي ل گه ل ئه ف چهندا مه دايه دياركرن، هنده ك جاران كردهي هه سته رپيني ب شيويه كي نه راسته وخو د ده مي ده رپينا كردهي ئاراسته كرنيده ده ركه قيت، بو نمونه:

- ئيك كه س دي چه وا شيت ئه ف كاري ئه نجامده ت؟

- ئه ري كه نكي ملله ت ب ئه ف شيويه ب سه ركه قيت؟

د ئه فان نمونه ياندا ئاخفتنكه ري ب شيويه ي پرسيار كردهيه ئاراسته ي گوهداران كريبه، به لي مه به ستا سه ره كي يا ئاخفتنكه ري ل ئه فتر ئاراسته كرنا پرسيار نينه، به لكو ئاخفتنكه ري ب شيويه كي نه راسته وخو ده رپين ژ باري ده روئي خو ب ريك كردهيا (گازنده كرن) ي ي كرى، د ئه فان نمونه ياندا ئاخفتنكه ري نه قيايه گازنده يا خو ب شيويه راسته وخو ده رديت، له ورا ئه ف كردهيه ب شيويه پرسيار ئاراسته ي وه رگران كريبه، ژبه ركو كردهيا گازنده كرني كردهيه كا نه رتييه و دبته ئه گه ري تيچونا روي مروفي، ((مروف هه ولددهت رو خساري خو د پروسي سا په يوه نديكرنيديا بپاريزيت، ئه فجا ژبه رهندي باراپتر گازنده كرن ژ لاي جفاكيه دي پتر يا په سه ند بيت، ئه وژي ل ده مي ب ريك

په‌یوه‌ندیکرنا نه‌راسته‌وخو)) (عه‌لی و دزه‌ی، 2021، 281-282) به‌یته‌ ده‌رپین. له‌ورا پتریا جاران گازنده‌کرن ب شیوه‌یه‌کێ نه‌راسته‌وخو ده‌ینه‌ بکاره‌ینان، داکو بیژری به‌رامبه‌ری گوهداری نه‌ه‌یته‌کرن.

ژ هه‌ژیه‌ بیژین ده‌می دانوس‌تاندن د ناڤه‌را ئاخفتنکه‌راندا ده‌ینه‌ نه‌جامدان و ده‌می کرده‌یه‌کا ئاراسته‌کرنی بۆ گوهداری ده‌یته‌ ئاراسته‌کرن، گه‌له‌ک جاران (به‌رسفدان) ئه‌وی ب ریکا کرده‌یا هه‌ستده‌رپینییه‌، ئه‌فجا چ رازیبون یان په‌دکرن بیت، بۆ نمونه:

- ئه‌حمه‌د: داخوای ژ ته‌ دکه‌م ئه‌فی کاری بۆ من بکه‌ی. (ئاراسته‌کرن، داخوای)

- ئازاد: لیبوریی ژ ته‌ دخوازم بلا بۆ جاره‌کا دیتر بیت. (هه‌ستده‌رپین، لیبورینخواستن)

ل ده‌می بکاره‌ینانا کرده‌یێ هه‌ستده‌رپینی ئه‌ف کرده‌یه‌ دبنه‌ ئه‌گه‌ری ریزگرتی، ئه‌وژی ل ده‌می ئاخفتنکه‌ری به‌یته‌ داخواییا گوهداری په‌د بکه‌ت، ل ئه‌فیژی داکو ب ریزگرتن ئه‌فی داخوای په‌د بکه‌ت، په‌نای دبه‌ته‌ به‌ر کرده‌یا (لیبورینخواستن) ل شوینا بیژی (ئه‌ز نه‌شیم)، به‌لکو ب ریزگرتن دیژی (لیبوریی) ژ ته‌ دخوازم بلا بۆ جاره‌کا دیتر بیت). و هه‌ندک جاران گوهدار ی رازییه‌ به‌رامبه‌ر ئه‌وی کرده‌یا بۆ هاتییه‌ ئاراسته‌کرن و د به‌رسفدان خۆدا په‌نای دبه‌ته‌ به‌ر کرده‌یا هه‌ستده‌رپینی ب تایبه‌تی ده‌می باب‌ه‌ک فه‌رمانی ل کوری خۆ بکه‌ت کو بخوینیت. د فه‌رمانکرنیدا ((ده‌بیته‌ پایه‌ی کۆمه‌لایه‌تی قسه‌که‌ر به‌رزتریت له‌ پایه‌ی کۆمه‌لایه‌تی گوێگر)) (توفیق، 1995، 66)، بۆ نمونه:

- باب: ئه‌ز فه‌رمانی ل ته‌ دکه‌م تو باش بخوینی. (ئاراسته‌کرن، فه‌رمانکرن)

- کور: سوپاس بابو بۆ دیتنا ته‌. (هه‌ستده‌رپین، سوپاسیکرن)

هه‌ر ل گه‌ل ئه‌فی چه‌ندا مه‌ دایه‌ دیارکرن، هه‌ندک جاران ده‌می کرده‌یا ئاراسته‌کرنی ده‌یته‌ بکاره‌ینان، داکو ئه‌ف کرده‌یه‌ هیزا کاریگه‌یا ئه‌وی پتر بیته‌، کرده‌یا هه‌ستده‌رپینی رۆلی خۆ د ئه‌فی چه‌ندیدا دگرت و دبته‌ ئه‌گه‌ر کو ئه‌وی کرده‌یا ئاراسته‌کرنی پتر کاریگه‌ریا خۆ بۆ به‌رسفدان گوهداری هه‌بیته‌ و ئه‌ف چه‌نده‌ دبته‌ ئه‌گه‌ری ریزگرتی پتریا جاران ئه‌ف کرده‌یه‌ ژ ((پێخه‌مه‌ت رازیکرنا گوهداری بۆ نه‌جامدانا کاره‌کێ د به‌رژه‌وه‌ندییا ئاخفتنکه‌ریدا هاتی پێشکێشده‌کته‌)) (عه‌لی، 2020، 6)، بۆ نمونه:

أ- کا ئه‌وی په‌رتوکی بۆ من بیته‌. (ئاراسته‌کرن)

ب- هه‌ی جانا جان دی شی ئه‌وی په‌رتوکی بۆ من هینی. (په‌سنکرن - ئاراسته‌کرن)

د کارفه‌دانا ده‌رپینا (أ) دا ب شیوه‌یه‌کێ ریزه‌ی چیدبیت، به‌رسفدان گوهداری ب نه‌رینی بیت و ببته‌ ئه‌گه‌ری په‌دکرن داخواییا ئاخفتنکه‌ری و ئه‌ف چه‌نده‌ د به‌رژه‌وه‌ندییا (أ)یدا نینه‌، به‌روفاژی ئه‌فی چه‌ندی هه‌ر ب شیوه‌یه‌کێ ریزه‌ی، د ده‌رپینا (ب)دا، چیدبیت به‌رسفدان گوهداری ب نه‌رینی بیت، چونکی ئاخفتنکه‌ری ب ریزگرتنه‌ داخوای ژ گوهداری کرییه‌ ب ریکا کرده‌یا (په‌سن) ئ کو په‌رتوکی بۆ ئه‌وی بینیت، ئه‌ف چه‌نده‌ژی هاتییه‌ ده‌رپین، داکو په‌یوه‌ندییا د ناڤه‌را تیکنه‌چیت و ب هیزتر بکه‌فیت و ئه‌ف شیوازه‌ ی نه‌رمتر و جواتره‌ بۆ کرنا داخواییه‌کێ و دی بیته‌ ئه‌گه‌ری دلخوشیا گوهداری، له‌ورا کاریگه‌ریا ده‌رپینا شیوازی (ب) ئ ژ شیوازی (أ) ئ. به‌لج د هه‌ردو باراندا چیدبیت به‌رسفدان گوهداری په‌دکرن داخوای بیت، ئه‌فه‌ژی ل دویف سروشتی ئه‌وی په‌یوه‌ندیی دمینیت، ئه‌وی د ناڤه‌را ئاخفتنکه‌ر و گوهداریدا هه‌ی. (سیرل و فاندهرفیکن)ی جوړین کرده‌یێ ئاراسته‌کرنی دیارکرن وه‌کی: (پرسیارکرن، هاندان، داخواییکرن، فه‌رمانکرن، ئاموژگاریکرن، قه‌ده‌غه‌کرن، شیره‌تکرن، ئاگه‌هدارکرن، هیفیخواستن، لیپرسین، رکا به‌ری... هتد) (Searle and Vanderveken, 1985, 198). ئه‌فان کرده‌یان واته‌ کرده‌یێ ئاراسته‌کرنی، په‌یوه‌ندی ب کرده‌یێ هه‌ستده‌رپینییه‌ هه‌یه‌ و ده‌رپینا ئه‌فان هه‌ردوک کرده‌یان ل گه‌ل ئیک، بۆ ریکه‌ستنا ریزگرتن و کاریگه‌ریا په‌یوه‌ندیکرنی پیکه‌ه‌ کارده‌کن. کرده‌یێ هه‌ستده‌رپینی دشین کرده‌یێ ئاراسته‌کرنی کاریگه‌ر و ب هیزتر بکه‌ن ب تایبه‌تی د ده‌می به‌رسفدانیدا، بۆ نمونه: ئاخفتنکه‌ره‌ک داخواییه‌کێ ژ که‌سه‌ک بکه‌ت، ئه‌گه‌ر به‌ری کرنا داخوای، کرده‌یا هه‌ستده‌رپینا (ستايش) ئ ل گه‌ل کرنا داخوای بکاره‌ینیت، گه‌له‌ک جاران دی کاریگه‌ریا ئه‌وی پتر بیت کو ئیکسه‌ر داخواییا خۆ ژ گوهداری بکه‌ت بکه‌ت. هه‌روه‌کی ئه‌فی نمونه‌ی:

أ- تو دى ھاریکاریا من کەى بۆ دروستکرنا راپۆرتى. (ئاراستە کرنا داخوایى)
ب- تو کەسە کى زیرەك و ب رىکوپىكى د نفیسن راپۆرتاندا و شیوازی ته گەلە کى جوانە، دى شى ھاریکاریا من کەى بۆ نفیسن راپۆرتى. (ستایشکر و داخوایى)

2-3 کردەیین ھەستدەریبى و ریزگرتن⁽⁵⁾ - Politeness:

ریزگرتن شیوەیە کى ھەستدەریبى و رەفتارە کا کۆمەلایەتیە، مروف ھەولددەت د ژيانا خو یا رۆژانەدا ب شیوازە کى ریزگرتن و جوان ل گەل کەسین دەوروبەرى خو باخفیت، داکو بشیت کاریگەری ل سەر بکەت و رازیکرنا ئەوان ب دەستخوفە بینیت. کردەیین ھەستدەریبى پەیوەندیە کا نزیك ل گەل ریزگرتن ھەیە، چونکى ئەف کردەییە رەنگفەدانا ھەلویت و ھەست و مەبەستا کۆمەلایەتیا ئاخفتنکەرییە، ئەف کردەییە دشین کاریگەری ل سەر چەوانیا دارشتن و لیکدانەفەیا پەیا ما خو بۆ گوھداران بکەت، واتە کردەیا ھەستدەریبى ب خو بنەمایە کى ریزگرتن تیدا ی ھەى، چونکى ((ریزگرتن دیاردەییە کى ھەستدەریبى بە باشى بەرامبەر بە کەسانیک کە بە یی کەلتور لە گۆراندایە)) (دزەبی، 2009، 131). مروف ل دەمى پەیوەندی ل گەل کەسین دەوروبەرى خو دکەت، ھەولددەت ریزگرتن د ئاخفتنا خودا بکاریبىت، بۆ ھندى ھەستى کەسى بەرامبەرى خو نەشکینیت یانزی ئەو کەسە ھەست ب شەرمى نەکەت، بۆ نمونە ل جەى داخوایە کى ژ کەسە کى بکەى و ییژى (دەرگەهى بگرە)، چیدبیت کارفەدانین نەرتى پەیدا بکەت لەورا باشترە ییژى (بى زەحمەت دى شى دەرگەهى گرى)، ئەفە دى یا جواتر و پەسەندتر و کاریگەرییا خو دى پتر ھەبیت، ھەروە کى (براو و لیفینسۆن) دەربارەى ریزگرتن دیژن: ریزگرتن ستراتیجیە کا کارا و دروستە، د بارە کى دیارکریدا بۆ دویرکەفتن ژ ململانى و رەفتارین نەپەسەند دەیتە بکاراھینان (Brown and Livenson, 1987, 240). ھەروەسا (لیچ) ئاماژەى ب ئەوى چەندى دکەت و د ییژى: ھەر دەمى ئەرك د کردەیاندا ل سەر وەرگى گەلەك بیت، ریزگرتن دى کیم بیت، ھەر دەمى مفاى وەرگى تیدابیت، ریزگرتن دى گەلەك بیت (Leech, 1983, 107)

ریزگرتن پەیوەندی کۆمەلایەتى ب ھىز دکەت ھەر چەندە ریزگرتن ژ کەلتورە کى بۆ کەلتورە کى جودایە بەل پراپیا جاران ریزگرتن ((ھەستى ئەرتیبیە بەرامبەر بە کەسانى تر دەرەبەرت، جا ئەم ھەست دەرەبەرت بە یی کەلتور ل گۆراندایە)) (دزەبی، 2009، 125).

ژ ھەزیە ئاماژەى ب ئەوى چەندى بکەین، کو ریزگرتن ب گەلەك ریکان ب دەستفەدەیت، ژ ئەوان ریکان: (تونا دەنگى، پارستنا روى، زمانى لەشى و بکارهینانا پەیفین گونجای،... ھتد)ینە. مەبەستا ھەرە سەرە کى د ریزگرتن رازیکرنا گوھدارانە، چونکى ئیک ژ ئیک ژ ئەرکین ریزگرتن ئەو، کو ((ریزگرتن د زمانیدا ب گشتى و د ئاخفتنیدا ب تاییەتى بۆ مەبەستا کاریگەرى و رازیکرنا گوھدارى بکار دەیت، داکو بشیت کاریگەری ل دەرونى گوھدارى بکەت و د ئەنجامدا ئەوى ب ھزرا خو رازیبکەت. ئەفجا دەمى ییژى بکار دەیت، کاریگەرى و رازیکرن ژى نامینیت)) (عەلى، 2024، 222). و ئەف چەندە ژى پراپیا جاران د ناف ھندەك ژ کردەیین ھەستدەریبى دياردبیت، وە کى (سلافکر، پیرۆزباھیکرن، لیبورینخواستن، پەسنکر،... ھتد) ریزگرتن د ناف کردەیین ئاخفتنیدا رولە کى بەرچاف و کاریگەر ھەیە، چونکى ((ریزگرتن لە کردەى ئاخوتندا پیوستیە کى سەرەکیە و ھاندەرتى باشە بۆ زالبون بە سەر گرت و روبەروبوونەکاندا)) (مەعروف، 2012، 6)، بۆ نمونە:

- سوپاس بۆ ھاریکاریا تە. (ریزگرتن ب رتیا سوپاسیکرن)

- جوانیا تە ولات یی داگیر کرى. (ریزگرتن ب رتیا پەسنکر)

(ھافرکەیت)، دیاردکەت کو جوداھى د نافبەرا کردەیین ھەستدەریبى ئەوین تەکەزى ل سەر ئاخفتنکەرى دکەن و ئەوین تەکەزى ل سەر گوھدارى دکەن ل دویف نیازا ئەنجامدانا ئەرکین ریزگرتن دمینیت. ئەو ھەستدەریبى کو تەکەزى ل سەر گوھدارى دکەن، بۆ نمونە: (بەھیدارى، سوپاسدارى، پەسن) ھژمارا ئەوان پتر ژ ئەوان یین تەکەزى ل سەر ئاخفتنکەرى دکەن ژبەر ئەرکین ریزگرتن ئەوین ئەو ئەنجام ددەن خو ئەگەر نافەرۆکا ھەستى د ناف پەیفین ئەویدا یا ئامادەژى بیتن (haverkate, 1993, 149-150). ئانکو ئەو کردەیین تەکەزى ل سەر گوھدارى دکەن پترن، گوھدار پترى

مفا به خشه ئه وژی ل ده می (سو پاسی) یا ئه و دهیته کرن یان (په سن) ئه و دهیته کرن، ئه و کرده یی بۆ ئه و دهیته ئاراسته کرن، ریزگرتی روله کی بهرچاڤ د ده برینا ئه وان کرده یاندا هه یه، چونکی ئه ف کرده یه ده برینکرنه ژ ریزگرتی. ل ده می ئاخفتنکهری بقیته ریزگرتی د ئاخفتنا خۆدا بکار بهینیت، گه له ک جارن په نای بۆ کرده یی هه سته ده برینی دبه ت و بکار نه هینانا ئه وان دبیته ییززی، بۆ نمونه ل ده می ئاخفتنکهر ب ئه فان شیوازی ل خواری داخوازییه کی ژ گوهداری دکه ت:

- ئازاد برا داخوaza لیبورینی ژ ته دخوازم، بلا بۆ جاره کا دی بیت. (ریزگرتن ب ریا لیبورینخواستی)
- جاری من نوکه مه جال نینه، هه تا بگه هم. (ریز لینه گرتن)

ئه ف هه ردو رسته یه هه مان مه به ستن، ئه وژی نه بونا ده مییه، به لی ئیک ژ ئه وان ب ریکا کرده یا (لیبورینخواستن) ئ شیوازه کی ریزگرتی هاتییه بکارهینان و رسته یا دی چ شیوه یی ریزگرتی تیدا دیارنابن. واته د شایندایه ییزین کو شیوازی جودا ل ده می ئاراسته کرنا کرده یان، کاریگه ریا ئه وان ل سه ر کارفه دانا گوهداری یا جیاوازه، واته هنده ک شیوازی ده برینی دشین پتر کاریگه ر بن ژ شیوازه کی دی یی ده برینی و ئه ف چه نده زی گریدا ی لایه نی ده رونی یی ئاخفتنکهریه، چونکی هه ر تاکه که سه ک د ناخی خۆدا پتر چه ز ژ شیوازه کی ئاخفتی دکه ت. هه روه کی به ری نوکه مه ئاماژه پیدای، کو پرانییا کرده یی هه سته ده برینی دبه نه ئه گه ری ریزگرتنا که سی به رامبه ر، بۆ نمونه ((په سن دهیته هژمارتن وه کو ستراتییه کا هه ری به ره لاف ژبو ده برین ژ ریزگرتی)) (حسین، 2024، 2). په سی ب خۆ بنه مایه کی ریزگرتی تیدا هه یه هه رده می ئه ف کرده یه دهیته گوتن دبیته ئه گه ری په یدا بونا ریزگرتی، چونکی ((ریزگرتن مجامله کرنا گوهدارییه ژبه رکو په سنا ئاخفتنکهری دکه ت و ئاخفتنکهر هه ولدده ت گوهداری وه سا نیشاندده ت کو ل ده ف ئه و دهیته گه له که ئه فجا ییززی هیزشکرنه بۆ سه ر هه ستن ئه و)) (عه لی، 2024، 222). بۆ نمونه:

- ته ئه فروه که گه له ک یا خۆ جوانکری.
- هه روه سا کرده یا (شانازیکن) دبیته ئه گه ره کی هه ره سه ره کی ژبو دیارده یا ریزگرتی، چونکی ل ده می ئاخفتنکهر شانازی ب گوهداری دبه ت بۆ هه ر مه به سته کا هه بیتن، ئیکسه ر گوهدار هه ست ب ریزگرتی دکه ت، بۆ نمونه:
- ئه ز شانازی ب ته دبه م ماموستای من یی هیزا.
- ماموستا پشتی گوتنا ئه فی رسته یی ئیسره هه ست ب ریزگرتی دکه ت و وه سا بۆ ئه و دیاردبیت کو ل ده ف قوتایی خۆ جه ی ریزو حورمه تیه.

دیسان (سو پاسیکن) کرده یه کا هه سته ده برینییه و دبیته ئه گه ری ریزگرتی واته ((وشه کانی سو پاسکردن له سه ره تا و ناوه راست و کوتایی گوتار دین که به وشه ی ریزگرتن و شوکرکردن داده نریت، ئه مه ش ئاماژه یه بۆ هاوسوزی و نزیکي وه رگر)) (عمر و حمد، 2023، 48). سو پاسیکرنا که سه کی به رامبه ر ئه نجامدانا کاره کی، ریزگرتی په یدا دکه ت. به روفازی ل ده می سو پاسیکن نه هیته گوتن ل ئه و ده می دی ییززی په یدا بیت، بۆ نمونه:

- سو پاس بۆ ئه فی هاریکاریا هه وه ل گه ل مه کری قه نجیا هه وه نا هیته ژیرکرن.
- هه روه سا (سلا فکرن) کرده یه کا هه سته ده برینییه برینییه ژ کریاره کی بۆ پیشوازیکنی دهیته بکارهینان، هه روه سا ئه ف کرده یه هه ستنی که سه کی ل سه ر ریزگرتن و وه رگرتنا په یوه نندییه هه فالینی ده رده ریت (Tanjung, 2021, 92) چونکی دیارترین شیوازی ریزگرتی د کرده یا سلا فکرنیدا کومدبیت، سلا فکرن هیزه کا سه ره کییه بۆ ب هیزکرنا په یوه نندییه کومه لایه تی ئه گه ر هات و مروقی سلا ف ل که سه کی نه کر و مروق چافه ری هندی بیت، کو ئه و سلا فی مروقی بکه ت، ئه ف نیشانه یا خرابه و دبیته ییززی به رامبه ر ئه و ده می که سی. واته ((سلا فکرن ژ پیخه مه ت ریزگرتی دهیته بکارهینان ئه رکه کی گرنگه ژبو هه فگرتن و پیگه گریدانا جفاکی هه روه سا ده برینی ژ ریزداریی دکه ت)) (ئه حمده، 2023، 100).

(هیس) ئاماژه یی ب ئه و چهن دی دکه ت، کو کرده یی هه سته ده برینی په یوه ندییا ئه وان ب ریزگرتنیقه ئه وه، ئه و ریزگرتنا ناخی ب خۆفه دگرن وه کی (سلا فکرن، سو پاسی، ییزو زبا هی، لیبورین، ریزگرتن و په سنکرن) به لی دشایندایه

يېزىپ ب خۇفە بگرن وه كى: (نهفره تکر، گازنده کرن، تومه تبارکرن) (Hess, 2017, 14). ژ هه ژیه ئاماژە ب ئه وئ چهنه دى بکهين، کرده يپن هه سته درېپى ل ده مې بۆ مه رما رېزگرتى دهينه بکار هينان، دشت ب شيويه كى راسته وخو و نه راسته وخو د کرده يپن هه سته درېپىدا بهين، بۆ نمونه:

- گه له ك داخوازا ليپورىن دکه م، بۆ گىروبونا من. (ليپورىنا راسته وخو)

ئه فه درېپنه كا هه سته درېپى يا راسته وخويه، كو ئاخفتنكه ر ب راسته وخوي و ب رېزگرتنه درېپى ژ په شيمانيا خو دكه ت كو ي گىروبوى.

- تو هه مې گا فا دده مې خودا دگه هى! (گازنده كرنا نه راسته وخو)

ئه فه درېپنه كا هه سته درېپى يا نه راسته وخويه ئاخفتنكه رى نه قىيايه گازنده يا راسته وخو ژ گىروبونا گوهدارى بکه ت، داکو نه بته جه يېزىپ له ورا پرانپا جارن ((ژبو هندى ئاخفتنكه ر گازنده كا جوان و ب ريز و نه يا دلئيش پيشكىشى- بهرامبهر بکه ت، پيدقيه ب رپكا ستراتيجيه تپن گازنده يپن نه راسته وخو په ياما خو بگه هينيه كه سى بهرامبهر، چونكى هه ر ئه فه ئاخفتنكه ر و گوهدارى ژ تىكچونا بارودوخى دپاريزيت و تا راده يه كى نابيته ئه گه رى هندى كو ئاريشه بکه فنه د نافه را ئه واند)) (عه لى، 2023، 62). د پشت کرده يپن ئاخفتى يپن نه راسته وخودا ئه وپن دبنه ئه گه رى تىكچونا روي گوهدارى، ئه گه ره كى رېزگرتى يپن هه ي هنده ك ژ زمانفانان هه ولا دياركرنا واتا پراگماتيكييا ئه وان کرده يان يا داي و ئه و کرده يه ب توخمه كى بنه رته ي رېزگرتى ددان (Brown and Livenson, 1987, 268)، وه كى کرده يپن (گازنده کرن، فه رمانكرن، داخوازيكرن، رازينه بون... هتد). نه راسته وخويا ئه وان ژ بهر ميكانزمه كا زمانپيه بۆ رېزگرتى. ژ هه ژى ئاماژه پيكرنپيه، كو ريزگرتن دپته دو جور ئه وژى رېزگرتا ئه رپى و رېزگرتا نه رپيه:

أ- رېزگرتا ئه رپى: ئه ف جورى رېزگرتى ((هه ميشه بۆ به رز نرخاندنى روخسار و هه لويستى كه سى بهرامبهر به كارديت. ئاماژه يه بۆ هاوارپى و گونجان له نيوان كه سى ئاخپور و بهرامبهره كه ي)) (شريف، 2015، 11) ب واتايه كا دى، ئه ف جورى رېزگرتى ((به رپگه ي چهن دشتىكي جياوازي وه كو، ستايشكرن، بانگه پيشتكرن، پياه لدان و سلوليكردنه وه)) (مه عرف، 2012، 78) بكارده يت. ئه ف جوره پرانپا جارن د نافه را دوكه سىپن نيزىكي ئيك دهينه بكارهينان. وه كى (سوپاسيكرن) ئه ف سوپاسيه درېپنه ژ رېزگرتا ئاخفتنكه رى بۆ گوهدارى كو كاره ك بۆ ئه وى ئه نجامدايه، بۆ نمونه:

أ- گه له ك سوپاس بۆ هاريكارپا ته.

ب- پيدقى ناكه ت ئه م براپين ئيكين.

ب- رېزگرتا نه رپى: د ئه فى جورى رېزگرتنىدا ((ئاخپوره له كاتى داواكرن و نه بونى دلنپاي له جپه جپكردى له لايه ن داوا ليكراوه وه په نا بۆ ئه م ستراتيزه ده بات، واته به ووى بونى ترستىك له رته كرده وه داواكه ي هه ولده دات توانا زمانپيه كاني به كاربخت بۆ به ده سته پينانى مه به سته كه ي ئه وپش له رپگه ي به كاره پينانى گرپمانه و درېپى نه رم و نيان، كه سيماي دو دلى ب گفتوگويه كه يهيدا درده خات)) (شريف، 2015، 12) وه كى: بى زه حمه ت، ببوره، هه ر چهنه دى ته ماندى كه م، داخوازا ليپورىن دکه م... هتد. د ئه فى جورى رېزگرتنىدا مه رج نينه په يوه ندييه كا نيزىك د نافه را ئاخفتنكه راندا هه بيت و چيدبيت پله يپن ئه وان يپن ژيك جودا بن، واته ده مې ئاخفتنكه رى بشت داخوازيه كى ئاراسته ي گوهدارى بکه ت و دى هه ولده ت شپوازه كى وه سا داخوازيه خو ئاراسته ي گوهدارى كه ت، كو نه بته ئه گه رى كارفه دانپن نه په سه ند يانزى رته كرنا ئه وى داخوازي، به لكو ببپته ريخوشكه ره ك بۆ رازيپونا داخوازيه ئه وى، ئه ف جورى رېزگرتى، پتر د كاوبارپن فه رميدا هپته بكارهينان، بۆ نمونه:

أ- ببوره ريزدار دى شپم پرسپاره كى كه م.

ب- فه رمو ريزدار.

ئه و دابه شكرنا (سيرل و فاندهرقيكن) ي بۆ جورپن کرده يپن هه سته درېپى ده ستنيشانكرن، پترپا ئه وان بنه مايه كى رېزگرتى تپدا هه يه وه ك نيشانه يه كا رېزگرتى دهينه بكارهينان، يانزى ئه ف کرده يه دشت ب شيويه كى وه سا بهينه

دەربەرین، کو ریزگرتنی نیشان بدهن. واته ئەف کردیه، روله کی مەزن د ریزگرتنیدا دگێرن و دبنه هاریکار ژبو بهیزکرنا په یوهندی پکۆمه لایه تی د ناقههرا تاکه که ساند و کاریگه ری د روستبکه ن ب تایه تی، ئەگه ر و اتایا خو یا راسته قینه بهینه دەربەرین وه کی ئەف خسته ی ل خواری دیار :

کۆمه ی پکۆمه لایه تی	بنه مای ریزگرتنی	نمونه	رونکر
لیبوری خواستن	به ل	لیبوری دخوازم، من نه د فیا ته ئازار بدهم.	دانپیدان ب خه له تی و هه سترن ب بهر پر سایه تی به رامبه ر هه سترن که سی به رامبه ر، نیشانه یا ریزگرتنییه.
سوپاسی کر	به ل	گه له ک سوپاس بو هاریکاریا ته.	قه درگرتنا هه لویستی که سه کییه، ئەفه ژێ نیشاندانا ریزتییه.
سه ره خو شی	به ل	خودی عه فو ئازا بکه ت و په حمی پ ببه ت، هه قشکین خه ما هه وه یه.	هه قشکی د خه مپدا و نیشاندانا هه سترن هه قسوزی، ریزگرتنه ل خه م و کوفانین که سی به رامبه ر.
پیرۆزبای	به ل	پیرۆزبیت سه ره که فتنه ته، هیقییا به را ده و امیی بو ته دخوازم.	دانپیدان و که یفخو شی ب ده سترن یان رویدانه کا خو ش یا که سه کی، ریزگرتنه ل سه ره که فتن و خو شییا نه ی.
گازنده کردن	نینه	تو هه می گا فا دره نگ ده تی بو چی زیکا نا هی.	ئاخفتنکه ر دشی ت ب ریزگرتنه ئەف کردیه دەربیریت، به ل بنه مای نه ی نه ریزگرتنه، هه تا کو هندک جار ان دبیته بیریزتی.
خه م و په ژاره		ئه ز چه ند ی خه مگینم ب ئەف چه ندی، خودی ئەف خه می ل سه ر من سفک بکه ت.	ئه فه دەربیرنا هه سترن که سوکی ی ئاخفتنکه رییه، په یوه ندیا نه ی ب ریزگرتنا که سی به رامبه ر فه نینه، پتر ل سه ر بارئ نافخو بی ئاخفتنکه رییه.
دیاریکردنا رازینه بوئی	نینه	ئه م دژی ئەف بریارینه، رابن خو پیشندانان بکه ن.	دەربیرنا رازینه بوئی و دژایه تییه دشی ت ب شیوازی ریزگرتنه بیت، به ل ئەف کردیه ب خو ل سه ر بنه مای ریزگرتنی نه، به لکو ل سه ر رازینه بو و دژایه تیکرتنییه.
شه رمزارکردن	نینه	توبار انکرنا ناوچه ی پ کوردی ژ لای حکومه تا تورکانفه ئیدانه و شه رمزار دکه ی و جه قه بیلکرتنی نینه.	شه رمزارکن وه کی دیارکرنا رازینه بوئی، ل سه ر بنه مای ریزگرتنی نینه، پتریا جار ان دژی ریزگرتنا نه ی که سی یان نه ی تشتیه، نه ی هاتییه شه رمزارکن.
شانازیکردن	به ل	شانازی ب ته دبه م بابی من ی هیژا.	شانازی کرنا ب که سی به رامبه ر نیشاندانا قه در و ریزتییه.
په سن	به ل	چا قین ته گه له ک د جوان و سه رنجرا کیشن.	دەربیرنا په سنکرن هه زرتیکرتنییه بو که سه کی یان تشته کی، ئەفه ژێ نیشانه یا ریزگرتنییه.
ستایش	به ل	هوین قاره مانن و خو دان شیان.	ستایش و مه دکرنا که سی به رامبه ر، قه در و ریزگرتنه کا مەزن نیشاندده ت.
ب خیرهاتن	به ل	ب خیرهاتی سه ره ره ان و سه ر چافان.	نیشاندانا که یفخو شی ب هاتنا که سه کی و پشوازییه کا گه رم لکر، نیشانه یا ریزگرتن و مته فنان په ره رییه.

سلافكرن	به‌لێ	سلاف، رۆژ باش گه‌لی هه‌قالێن هێژا	كرده‌يا ده‌ستپێكا په‌يوه‌نديیه، دانپێدانه ب هه‌بونا كه‌سێ به‌رامبه‌ر و نیشانا رێزگرتنیه د په‌يوه‌نديین جفاكیدا.
---------	-------	-----------------------------------	---

خشته‌ی ژماره (4) جوړین كرده‌ی هه‌ستده‌رپین و دیاركرنا بنه‌مای رێزگرتی

هه‌روه‌كی مه‌ پێشتر ئاماژه‌پیداى كو پتریا كرده‌ی هه‌ستده‌رپین بنه‌مای رێزگرتی تیدا هه‌یه، واته ده‌ی ئاخفتنكه‌ر ئه‌فان كرده‌یان ده‌ردبیت، بنه‌مای رێزگرتی تیدا دیاردبیت، به‌لێ گازنده‌كرن و دیاركرنا پازینه‌بون و شه‌رمزاركرن، هه‌رچه‌نده ئه‌ف كرده‌یه ل سه‌ر بنه‌مای رێزگرتی نیین، به‌لێ شیوازی ئه‌نجامدانا ئه‌وانا گه‌له‌ك گرنگه‌. مرۆف دشیته‌ ئه‌فان كرده‌یان ب زمانه‌كی رێزگرانه و دویر ژ ب رێزی ده‌رپیت.

ئه‌ف چه‌ندا مه‌ دايه دیاركرن، په‌يوه‌ندی ب (روی- روخسار) ئاخفتنكه‌ر و گوهداریفه هه‌یه. ئه‌ف زارافه د زمانفانییدا ب تیورا رێزگرتی ل سه‌ر ده‌ستی (براون و لیفینسۆن) هاته پێشكێشكرن و ئه‌فی زارافی په‌يوه‌ندی ب زارافی رێزگرتنیه هه‌یه. ئه‌و د تیورا خو یا رێزگرتنیدا دیژن: (روی) بریتیه ژ وینه‌ی كه‌سی ی گشتی كو هه‌ر كه‌سه‌كی بو خو دقیت، هه‌ر دیسان ئاماژه‌ی ب ئه‌وی چه‌ندی دده‌ن كو دشیاندایه روی ژ لای سوزداریتفه به‌ینه وه‌به‌ره‌ینان دیسان دشیاندایه به‌ینه ژ ده‌ستدان، سه‌خپێكرن و باشكرن هه‌روه‌سا دقیت گرنگی ی به‌يته دان. روی دولایه‌ن یین هه‌ین ئه‌وژی (روی ئه‌رینی و روی نه‌رینی) یه روی ئه‌رینی: داکوکی ل سه‌ر هه‌ز و ئاره‌زو یا گوهداری دكه‌ت كو رێز لیه‌يته گرتن و ژ لای كه‌سانین د ناڤا جفاكیدا به‌ینه په‌سه‌ندكرن. روی: نه‌رینی بانگه‌شه‌كا سادیه بو مافی نه‌ روخاندن و ژناڤه‌چونا كه‌سایه‌تی و پاراستن كه‌سی واته ی سه‌ربه‌خو و ئازاد بیت (Brown and Levinson, 1987, 61)، بو نمونه:

- (روی ئه‌رینی)، سلاف هه‌قالی من ی هێژا و قه‌در گران؟ د ئه‌فی جوړیدا ئاخفتنكه‌ری روی ئه‌رینی ب رێزگرتنه د (سلافكرن) ئیدا نیشاندایه، كو ئاخفتنكه‌ر ی كه‌یفخۆشه ل گه‌ل ئه‌وی كه‌سێ سلافكری، كو هه‌قالی ئه‌ویه.

- (روی نه‌رینی)، بوچی كراسی ته ی كورته؟ د ئه‌فی جوړیدا ئاخفتنكه‌ری خو ل سه‌ر گوهداری سه‌پاندیه و هه‌ولدايه (گازنده‌ی) ب شیوه‌یه كی راسته‌وخو ژ گوهداری بكه‌ت و مایتێكرنی تیدا بكه‌ت و ئازادبیا ئه‌وی تێك به‌ته.

د ده‌ی دانوستاننیدا هنده‌ك جارن، ئه‌ف (روی)یه، تێكدچیت و هنده‌ك جارن ده‌يته پاراستن، ئه‌ف چه‌نده‌ژی ل دویف سروشتی ئه‌وی دانوستاننیدا دمینیت كا ئاخفتنكه‌ری دقیت روی تێك به‌ته یانژی ب پارێزیت ژ تێكچونی، هه‌روه‌كی (براون و لیفینسۆن) دیژن: (روی): ب رێكا سوزدان ب ده‌ستقه‌ده‌یت و ئه‌ف رویه دشیاندایه به‌يته ژ ده‌ستدان و پاراستن و باشكرن له‌ورا یا پێدقیه ل ده‌ی كاركرنی به‌رده‌وام گرنگی ی به‌يته‌دان (هه‌مان ژێده‌ر و هه‌مان لاپه‌ر).

ل ده‌ی كرده‌ی هه‌ستده‌رپین ب مه‌رهما خو یا راسته‌قینه ده‌ینه ده‌رپین، پتریا ئه‌وان دبنه ئه‌گه‌ری پارستنا روی واته روی تێكناوه‌ن، چونكی ئه‌ف كرده‌یه بو مه‌رهما رازيكرن و رێزگرتی ده‌ینه بكاره‌ینان وه‌كی (سلافكرن، سوپاسيكرن، ب خێره‌اتن و پیرۆزبایه‌يكرن... هتد)، بو نمونه:

- سلاف گه‌لی هه‌قالێن هێژا. (پاراستنا روی)

- سوپاس بو هاریكاریا ته. (پاراستنا روی)

- پیرۆزبیت سه‌ركه‌فتنا ته تو ی ژ هه‌ژی خه‌لاتین مه‌زنتری. (پاراستنا روی)

به‌لێ هنده‌ك ژ كرده‌ی هه‌ستده‌رپین دبنه ئه‌گه‌ری تێكچونا روی، بو نمونه: (گازنده‌كرن) دبته ئه‌گه‌ری تێكچونا روی، ب تایبه‌تی ئه‌گه‌ر ب شیوه‌یه كی راسته‌وخو به‌يته ده‌رپین هه‌روه‌كی (براون و لیفینسۆن) دیژن: گازنده‌كرن ژ كرده‌ی تێكچونا روی مرۆفینه، چونكی تێگه‌شتنا ئه‌وی ژ لای ئاخفتنكه‌ری یان گوهداریفه، چیدبیت روی ئه‌رینی و نه‌رینی ی ئاخفتنكه‌ری و گوهداری بگوهوریت (هه‌مان ژێده‌ر و هه‌مان لاپه‌ر). دیسان ئه‌و ده‌رباره‌ی گازنده‌كرنی دیژن: گازنده‌ب ئاشكه‌رای دبنه ئه‌گه‌ری تێكچونا روی ئه‌رینی ی گوهداری، ژبه‌ركو ئه‌و دژی ئاره‌زو یا كه‌سی دچیت، له‌ورا ئه‌و گازنده‌یا ئاخفتنكه‌ر پێشكێشدكه‌ت، ژبو هندییه، كو ئه‌وی دقیت ئه‌و كه‌سه ی په‌سه‌ند بیت و خودان رێز و حورمه‌ت بیت له‌ورا ئه‌فی گازنده‌ی ژ دكه‌ت. هه‌روه‌سا گازنده‌كرن دبته ئه‌گه‌ری تێكچونا روی گوهداری ی نه‌رینی، له‌ورا

ئاخفتنكەر داخوازى ژ گوهدارى دكەت ئەوى كرىارا خراب دوبارە نەكەت و ھەندەك جارەن داخواز چارەسەرى دكەت كو ئەفە دبیتە رېگر ژبۆ ئازادىيا سەرەدەرىكنا گوهدارى. ھەروەكى ئەوى دقیت سەرەدەرى بکەت. (ھەمان ژیدەر و ھەمان لاپەر)، بۆ نمونە:

- ئەوى پەرتوکی بفرینە جھى ئەوى پى دروست د رەفاتکیدا.

ئەف رستەیا ل سەرى دیار، وەسا بۆ مە دیاردبیت، کو کەسەکی پەرتوک د ناف رەفاتکیدا دەرئخستیه ئەف چەندە بۆیە ئەگەر کو نەخۆشی بۆ ئەوى دروستکریه، واتە ب دلی ئەوى نینە، لەورا ل دەمى ئاخفتنكەر ئەف نمونەیا ل سەرى دبیزیتە ئەوى کەسى کو گوهدارە، دى بیتە ئەگەر کو روى ئەوى تیکبجیت، چونکی چ ریزگرتن و دەربرین پیزگرتى د ئاخفتنا خۆدا بکارنەھیانە دیسان ئاخفتنكەرى ب ئاشکەریای داخواز ژ گوهدارى کریه ب چارە کرنا ئاریشە پى راببیت و پەرتوکی بفرینیتە جھى ئەوى پى دروست د ناف رەفاتکیدا. ب شیوەیه کی گشتی گازندە کرن ل ئەوى دەمى دەیتە کرن ((ل دەمى ئاخفتنكەر سەرەدەرى ل گەل رازینەبون یان تورەبون ژ کریارە کی کو ب شیوەیه کی نەژەهزی کاریگەرى ل سەر ئەوى کریبیت و گازندە کرن کردەیه کە ژبۆ تیکچونا روخسارى گوهدارى ژبەرھەندى یا پیدقییه ل سەر ئاخفتنكەرى ب شیوەیه کی ھشیار بیژیت یان بکاربھینیت ژبۆ ھەندى داکو ھەستین گوهدارى بریندار نەکەت)) (عەلى، 2023، 28). دەربارەى ئەف چەندى (بوکسەر) دیاردکەت کو ((دو جۆرین گازندەیان ھەنە کو ژ لای کارکرن و شیوەیه ئەوانفە دەیتە ژیکجوداکرن ئەوژى گازندە کرنا (راستەوخۆ - Direct complaint و یا نەراستەوخۆ - Indirect complinent)، گازندە کرنا راستەوخۆ رپییدەرە بۆ کردەیا تیکچونا روخسارى (روى)، بەلى گازندە کرنا نەراستەوخۆ ئەف ب دروستکنا ھەفگرتى و د کارلێکنا جفاکیدا رادبیت)) (ھەمان ژیدەر، 40)، لەورا ئەگەر ئاخفتنكەرى بقی، روى گوهدارى تیک نەدەت واتە بپارێزیت، ئەو دشیت گازندەیا خۆ ب شیوەیه کی نەراستەوخۆ بکەت و ب فی شیوەى روى ئاخفتنكەرى دەیتە پاراستن ژ تیکچونى، بۆ نمونە:

- ئەگەر جارا بھیت تو باش بخوینی، پشتراستم دى دەرچى.

د ئەف رستەیییدا ئاخفتنكەرى ب نەراستەوخۆی گازندە ژ گوهدارى کریه کو پیشتر دەرەنەچویه داکو روى ئەوى تیکنەچیت، پەنا برییه بەر گازندە کرنا نەراستەوخۆ. پیدقییه ئەوى چەندى ژیر نەکەین کو ((دبیت گازندەیا راستەوخۆ ببیتە کردەیا تیکچونا روخسارى ئاخفتنكەرژى، ژبەرکو ئاخفتنكەر ھەست و سۆزین خۆ ل سەر گوهدارى دسەپینیت، ژبەرھەندى گوهدار ب شیوەیه کی ئەرنى ئەوى چەندا ئاخفتنكەر دبیزیت تیناگەھیت)) (عەلى، 2023، 43).

ل دوماھى پیدقییه ئامازە پى ئەوى چەندى بدەین، کو ئاخفتنكەر دگەھاندنا پەياما خۆدا ل دویف ئەوى دەوروبەرى ئاخفتنكەر و گوهدار تیدا، دشی پى ھەردو کردەیان راببیت واتە دشی روى تیکببەت یانژى بپارێزیت، واتەل دەمى ئاخفتنكەرى بقی روى بپارێزیت، دشیانا ئەویدا ھەیه ب ھەر ریکەکا ھەبیت ب پارێزیت و ئەگەرژى ئەوى فییا روى تیکببەت، دشی ئەف چەندى ئەنجام بدەت، واتە ل دەمى ئاخفتنكەر (سوپاسییه کی، لیبورینە کی، سلافە کی، ب خیرھاتنە کی، پەسنە کی... ھتد) بکاردەھینیت، ئەگەر ب شیوازە کی ریزگرتن و راستگویمانە ئەفان کردەیان دەرپیت، دبیتە ئەگەرى پاراستنا روى و بەروفاژى ئەوى، دى بیتە ئەگەرى تیکچونا روى، بۆ نمونە:

أ - ئەز خەلەتبوم. (تیکچونا روى گوهدارى)

ب- ببورە ب راستى من نەدزانى دى ئەف چەندە روى دەت. (پاراستنا روى گوهدارى)

(سیرل و فاندەرفیکن) ی ئەو جۆرین بۆ کردەیا ھەستەدەری پى دەستنیشانکرن کو (13) جۆرن، پتریبیا ئەوان دبەنە ئەگەرى پارستنا روى واتە روى تیکنادەن، ئەوژى ئەگەر ئەف جۆرى کردە پى راستگویمانە بھینە دەربرین واتە ئاخفتنكەر ب راستى دەربرین ژ ئەوى ھەلوپستى بکەت، ئەوى دەربریت، بۆ نمونە ل دەمى ئاخفتنكەر بیژیت (ببورە) دقیت ئەو ب راستى ھەست ب ئەوى پەشیمانى پى یان خەمى بکەت داکو ئەو لیداوانا ئەوى دای یا راست و دلسوزانە بیت، چونکی ئیک ژ مەرچین ھەستەدەری پى سەرکەفتى ئەو، ل دەمى ئاخفتنى تو پى راستگوپى (Al-Shahri, 2004, 158). کەواتە راستگوپیا ھەستەدەری پى نە ب تى د بارەکیدایە، بەلى ل گۆرەى شیوازى دەرپى دەیتە گوھۆرین لەورا لیبورین

ب تێ ل ئەوی دەمی دێ یا راستگۆ بیت، ل دەمی ئاخفتنکەر هەست ب پەشیمانی بکەت بۆ ئەوی تەشتی چێبوی. (سیرل) ئاماژە ب ئەوی چەندی دکتە کو مەرجی راستیی بۆ کردەیا هەستەریبێ ل دویف جوړی کردەیا هەستەریبێ دەیتە گوهرین، لەورا داخوازا لیوریبێ دێ یا راستەقینەبیت، ئەگەر ئاخفتنکەر ب دروستی پەشیمان ببیت و بۆ ئەوی تەشتی داخوازا لیوریبێ بکەت، یان پێرۆزباییە کا راستگۆیانە ئەگەر ئاخفتنکەر هەست ب خۆشیە کا راستەقینە بکەت، دەربارە ی ئەوی تەشتی گوهدار پێ دلخۆش (سیرل، ت: اسماعیل، 184، 2011). ل ئەقیری بۆ مە دیاردبیت ئەگەر ئاخفتنکەری ب راستگۆیانە کردەیین هەستەریبێ دەربرین، پتریا ئەوان دبنە ئەگەری پاراستنا روی و ریزگرتن و رازیکرنی ل دەف گوهداران پەیدا دکتە.

ئەنجام:

- پشتی فە کۆلین ب دوماهیە هاتی ئەم گەهشتینە ئەفان ئەنجامین ل خواری دیار:
- 1- کردەیا هەستەریبێ، سەرەرای هندی کو ب پلەیا ئێکی دەربرینا بارێ دەرونی ی ئاخفتنکەرییە، بەلێ ئەف کردەیا پتریا جاران، بۆ مەبەستین وەکی: (ریزگرتن، رازیکرن، ئاراستە کرن و پاراستنا روی... هتد) دەیتە بکارهینان. لەورا ئەف کردەیی پەیوەندی و کاریگەرییە کا ب هیز ل گەل ئەفان کردەیان هەیه.
- 2- بکارهینانا کردەیین هەستەریبێ، ب تێ بۆ دەربرینا هەستین ئاخفتنکەری نینە، بەلکو ئەف کردەیه دبیتە ئامرازە کێ گرنگ د ستراتیژیەتین گفتوگۆیندا و دشتی کاریگەریی ل سەر چاوانیا وەرگرتن و جێبەجێکنا کردەیا ئاراستە کرنی وەکو: (فەرمان، داخوازی و پرسیار... هتد) بکەت. ئاخفتنکەری شارەزا دزانیت دێ کەنگی و چاوا ئەفان هەردوک کردەیان ل گەل ئێک بکارهینیت، بۆ گەهشتن ب ئەوی ئارمانجی یا ئەوی دفتیت بگەهیت.
- 3- ل دەمی کردەیین هەستەریبێ دەیتە دەربرین، پتریا ئەوان دشتین ببنە پالدرە کێ هەرە ب هیز کو ریزگرتنی ل دەف ئاخفتنکەری پەیدا بکەت و پتریا جاران ئەف کردەیه دەیتە گوتن ژبو هندی بشتیت کەسێ بەرامبەری خو ژبو هەر مەبەستە کا ئاخفتنکەری ی هەیه، ژ خو رازی بکەت، واتە رازیکرنا ئەوان ب دەستخۆفە بهینیت.
- 4- کردەیین هەستەریبێ وەکی (سوپاسیکرن، لیوریخواستن، پەسن، پێرۆزبایی، سەرەخۆشی... هتد)، دشتین کاریگەری ل پەیوەندیی جفاکی بکەن، بۆ نمونە: (سەرەخۆشی) هەقسوزی و پشتەفانی نیشاندەت. (لیوریخواستن)، پەیوەندیی تیکچوی باشتەر لیدکەت. (سلاکرن)، نیشاندانا ریزیە و دبیتە ئەگەری فەکرنا پەیوەندیان. (پەسن)، پەیوەندیی جفاکی بهیتر لیدکەت و هەستین ئەرتی د نافبەرا هەردو لایەناندا زیدە دکتە، واتە پتریا کردەیین هەستەریبێ، هەستین ئەرتی و نیزیکیون د نافبەرا مروفاندا پەیدا دکتە.
- 5- کردەیین هەستەریبێ پتریا جاران دبنە ئەگەری پاراستنا روی مروفی، بەلێ د ئەف کردەیه د هەمان دەمدا دشتین ببنە ئەگەری تیکچونا روی، ئەف چەندەژی د مینیتە ل سەر سروشتی ئەوی گفتوگۆیا د نافبەرا ئاخفتنکەری و گوهداریدا هەیه. واتە رومە کێ دوسەرە ئاخفتنکەری بۆ چ مەبەست دفتیت دشتیت وەسان بکاربهینیت.

لیستای ژێدەران:

- ئەحمەد، کەلسوم خالید (2023)، شیکردنەوهی پراگماتیکی لە دەفی شانودا، نامە ی دکتۆرا، کۆلیژی پەرورەدی بنەرەتی، زانکۆی سەلاحەددین، هەولێر.
- ئێبراهیم، فوئاد جاسم، (2020)، شیکردنەوهی ستراتیژیەتی گوتار لە گوتارەکانی سەرۆکی هەرێمی کوردستان مەسعود بارزانی (ریفراندومی سەرەخۆیی وەک نمونە)، نامە ی ماستەر، کۆلیژی پەرورەدی بنەرەتی، زانکۆی سەلاحەددین، هەولێر.
- توفیق، قەیس کاکل و مستەفا، پەروین عوسمان (2018)، کردە (ئاراستە کراوە کان- Directives speech Acts) لە گفتوگۆی پەرلەمانی کوردستاندا، گۆفاری توێژەر، بەرگی: (1)، ژمارە: (2)، بپ: 9-52.
- توفیق، قەیس کاکل و مستەفا، چیا عەلی (2021)، توندی و نیانی لە گوتاری سیاسیدا هەلژاردنی پەرلەمانی کوردستان بە نمونە، گۆفاری توێژەر، بەرگی: (4)، ژمارە: (1)، بپ: 68-7.
- جەمیل، نیوار و عەلی، شیرزاد سەبری (2021)، کردەیا تیکچونا رۆخساری و ستراتیژیەتین ریزگرتنی د ئاخفتنا سەنتەرێ خەلکێ دەفۆکا دەوکیدا، گۆفارا زانکۆیا دەوک، (زانستین مروفایەتی و کۆمەلناسی)، پەرەبەندا: (34)، ژمارە: (2)، بپ: 94-137.

- حسین، به‌ره‌فان وه‌حید (2024) رێزگرتن وه‌ك ئالافه‌ك بۆ شروقه‌كنا كرنا كارفه‌دانێن په‌سنكرن، گۆفارا ئه‌كادیمیای زانكۆیا نه‌وروز، په‌ربه‌ندا: (13)، ژماره: (2)، بپ: 1-8.
- حمد، شێروان حسین و عمر، ته‌لار صبا (2023)، ستراتیژییه‌تی رازیکردن له‌ گوتاری ته‌ندروستی حکومه‌تی هه‌رێمی کوردستان، گۆفاری زانکۆی راپه‌پین، به‌رگی: (10)، ژماره: (3)، بپ: 160 – 196.
- دزه‌پی، عه‌بدولواحد مشیر (2009 أ)، واتاسازی چه‌ند لیکۆلینه‌وه‌یه‌کی سیمانتیکی و پراگماتیکییه، چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی خانی، هه‌ولێر.
- سه‌عید، یوسف شه‌ریف و عه‌ساف، هیوا ئه‌حمه‌د (2023)، رۆلی کرده‌ قسه‌یی‌کان له‌ رازیکردندا، گۆفاری زانکۆی گه‌رمیان، خولی: (10)، ژماره: (1)، بپ: 205 - 219.
- شریف، ذکری نزار محمد (2015)، رێزدارێ له‌ شێوه‌زاری بادیی زمانی کوردیدا، نامه‌ی ماسته‌ر، کۆلیژی زمان زانکۆی سه‌لاحه‌ددین، هه‌ولێر.
- صالح، سه‌له‌وا فریق (2023)، ستراتیژییه‌تی رێزگرتن له‌ ده‌ف قوتابییه‌تی زانکۆیا زاخۆ ل دویف مودێلا (ب‌راون و لیفنسن)ی، گۆفارا زانکۆیا ده‌وک، په‌ربه‌ندا: (26)، ژماره: (2)، بپ: 1531 - 1549.
- عصاف، هیوا احمد (2022)، بنه‌مای پراگماتیکی له‌ زمانێ راکه‌یاندنی کوردیدا، نامه‌ی دکتورا، کۆلیژی زمان، زانکۆی سه‌لاحه‌ددین، هه‌ولێر.
- عمر، ته‌لار صبا و حمد، شێروان حسین (2023) بنه‌مای هاوسوزی له‌ ستراتیژییه‌تی گوتاری ته‌ندروستی حکومه‌تی هه‌رێمی کوردستاندا، گۆفاری زانکۆی گه‌رمیان، به‌رگی: (10)، ژماره: (2)، بپ: 45 - 58.
- عمر، فاضل (2023)، زمانزانی یا گشتی، چاپ ئێکی، ده‌زگه‌هی سپی‌زێن چاپ و وه‌شانی، ده‌وک.
- عه‌لی، شێرزاد سه‌بری (2013)، رازیکردن د گوتارا راپه‌پیدا، (فه‌کۆلینه‌ک پراگماتیکیه)، چاپ ئێکی، چاپخانه‌ی پارێزگه‌ها ده‌وک، ده‌وک.
- عه‌لی، شێرزاد سه‌بری (2019)، په‌سن وه‌ك ستراتیژییه‌تی رێزگرتن د زمانێ کوردیدا، فه‌کۆلینه‌ک پراگماتیکیه، گۆفاری زانکۆ بۆ زانسته‌ مرۆفایه‌تییه‌کان، په‌ربه‌ندا: (7)، ژماره: (1)، بپ: 15 - 29.
- عه‌لی، شێرزاد سه‌بری (2020)، کریارا داخواییه‌تی د زمانێ کوردیدا ل دویف مودێلا (بلوم- کولکا و ئولشتاین)ی، گۆفارا زانستین مرۆفایه‌تی، زانکۆیا زاخو، په‌ربه‌ندا: (8)، ژماره: (1)، بپ: 1 - 18.
- عه‌لی، شێرزاد سه‌بری (2023)، تیورا کریارین ئاخفتن، چاپ ئێکی، په‌رتوکخانه‌ی گازی بۆ به‌لافکرێ، ده‌وک.
- عه‌لی، شێرزاد سه‌بری (2024)، تیگه‌هشتنا پراگماتیکی، چاپ ئێکی، چاپخانه‌ی به‌ه‌دینان، ده‌زگه‌هی به‌ه‌دینان، ده‌وک.
- عه‌لی، شێرزاد سه‌بری و عوسمان، ئه‌یاد فه‌یزوللا (2019)، ده‌ربیرینی سوپاسیکرن د زمانێ کوردیدا، فه‌کۆلینه‌ک پراگماتیکیه، گۆفارا زانکۆیا ده‌وک، (زانستین مرۆفایه‌تی و کۆمه‌لناسی)، په‌ربه‌ندا: (22)، ژماره: (1)، بپ: 148 - 178.
- عه‌لی، شێرزاد سه‌بری و عوسمان، ئه‌یاد فه‌یزوللا (2024)، تیگه‌هین په‌شیمانی، لیبۆرینیخواستن، ره‌تکرێ د زمانێ کوردیدا، په‌رتوکخانه‌ی گازی بۆ به‌لافکرێ، ده‌وک.
- عه‌لی، میعاد سه‌بری، دزه‌پی، عه‌بدولواحد مشیر (2021)، ستراتیژییه‌تی گزندیه‌تی د ئاخفتنا سه‌نته‌ری ده‌فۆکا ده‌وکیدا، گۆفارا زانکۆیا ده‌وک، زانستین مرۆفایه‌تی و کومه‌لناسی، په‌ربه‌ندا: (24)، ژماره: (1)، بپ: 279 - 332.
- عه‌لی، میعاد سه‌بری، (2023 أ)، ستراتیژییه‌تی گزندیه‌تی د ئاخفتنا سه‌نته‌ری ده‌فۆکا ده‌وکیدا، چاپخانه‌ی گازی، ده‌وک.
- محمد، ژیان عبدالله (2014)، واتای رسته‌ و رۆلی له‌ کرده‌ی په‌یوه‌ندی‌کردندا، نامه‌ی ماسته‌ر، کۆلیژی په‌روه‌رده، زانکۆی سه‌لاحه‌ددین. هه‌ولێر.
- مه‌عروف، به‌کر عمر عه‌لی (2000)، میتافۆر له‌ ره‌وانگه‌ی زمانیه‌وه، نامه‌ی دکتورا، کۆلیژی زمان، زانکۆی سلێمانی، سلێمانی.
- مه‌عروف، ئارام عه‌بدولواحد حه‌مه‌ ره‌شید (2012) رێزگرتن له‌ زمانێ کوردیدا، لیکۆلینه‌وه‌یه‌که‌ له‌ بواری زانستی زمانی کۆمه‌لایه‌تیدا، نامه‌ی ماسته‌ر، سکولی زمان، فاکه‌لته‌ی زانستی مرۆفایه‌تییه‌کان، زانکۆی سلێمانی، سلێمانی.
- مه‌نتک، ئاودێر عه‌بدوللا (2023)، وته‌ی سه‌رۆک، چاپی دوهم، چاپخانه‌ی ده‌سته‌ی ئینسکلۆپیدیای پارێ دیموکراتی کوردستان.
- الحمیدان، ابراهیم بن صالح (1426 هـ)، الإقناع والتأثير دراسة تأصيلية دعوية، مجلة جامعة الإمام، العدد: (49) صص: 240، 313.
- الصراف، علي محمود حجي (2010) في البراجماتيكية: الأفعال الكلام الأنجازية في العربية المعاصرة، الطبعة الأولى، الناشر، مكتبة الاداب، القاهرة.
- الطبطبائي، طالب سيد هاشم (1994)، نظرية افعال الكلامية بين الفلسفه اللغة المعاصرين والبلاغيين العرب، مطبوعات جامعة الكويت، الكويت.
- سيرل، جون (2011)، العقل واللغة والمجتمع الفلسفه في العالم الواقعي، ترجمة: إسماعيل، صلاح، الطبعة الاولى، المركز القومي للترجمة، الجزيرة، القاهرة.

عكاشة، محمود (2007)، خطاب السلطة الاعلامي نحو تجديد لغة الخطاب، الطبعة الثانية، الناشر الأكاديمية الحديثة للكتاب الجامعي، القاهرة.

محمد، ميادة حمود عثمان (2021)، أفعال الكلام التعبيرية في القرآن الكريم، سور الحواميم أنموذجا، المجلة العلوم التربوية والدراسات الإنسانية، المجلد: (7)، العدد: (17)، صص: 84 - 108.

نحلة، محمود احمد (2002). آفاق جديدة في البحث اللغوي المعاصر، دار المعرفة الجامعية، كلية الاداب-جامعة الاسكندرية- مصر.

محمدي، مجيد و سرخي، رحيم (1398)، واكاوی کنش عاطفی در داستان های قرآنی با تأکید بر نظریه کنش منظور سیرل، مطالعات قرآنی و فرهنگ علوم اسلامی، پژوهشگاه انسانی و مطالعات فرهنگی فصل نامه علمی- پژوهزی، سال سوم، شماره چهارم، زمستان. صص: 115-131.

Agha, R.M.Q. (2005) *Expressive Speech Acts in English News Reports with Reference to Their Realizations in Arabic*. PhD Thesis, University of Mosul.

Aini, N., Djatmika, Sumarlam and Kristina, D. (2022) 'Politeness Strategy on Expressive Act of Rosi Talk Show', *Journal Surakarta English and Literature*, 5(2), pp. 132-153.

Al-Shehre, A. (2004) *Estiratijiyat Al-Khitaab – Muqaaraba Lughawiyya Tadawliyya*. 1st edn. Dar Al-Kitaab Al-Jadiid.

Arévalo, C.M. (2017) 'Expressive Speech Acts in Educational e-chats El uso de actos expresivos en chats educacionales', *Soprag*, 5(2), pp. 151–178. Available at: <https://doi.org/10.1515/soprag-2017-0016>.

Bernan, M. (2008) 'Condolence Books: Language and Meaning in the Mourning for Hillsborough and Diana', *Death Studies*, 32(4), pp. 326-351. Available at: <https://doi.org/10.1080/07481180801974729>.

Borer, B.M. (2018) *Teaching and learning pragmatics and speech acts: an instructional pragmatics curriculum development project for EFL learners*. Master's thesis, Hamline University. Available at: https://digitalcommons.hamline.edu/hse_cp/176.

Brown, P. and Levinson, S. (1987) *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press.

Clark, H. (1996) *Using Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Dontcheva-Navratilova, O. (2005) 'Politeness strategies in institutional speech acts'. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/242715490>.

Fitriyah, T., Nashoihi, K.A., Fajar, Q. and Barkah, S.M.H. (2022) 'Expressive Speech Act in Comments on Instagram BBC Arabic', *Jurnal Al Bayan: Jurnal Jurusan Pendidikan Bahasa Arab*, 14(2), pp. 324-344. Available at: <https://doi.org/10.24042/albayan.v14i2.12127>.

Goffman, E. (1967) *Interaction ritual: Essay on face-to-face behavior*. Anchor Books.

Guiraud, N. et al. (2011) 'The face of emotions: a logical formalization of expressive speech acts'. Presented at the 10th International Conference on Autonomous Agents and Multiagent Systems (AAMAS 2011), Taipei, Taiwan, May 2-6, 2011. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/221456289>.

Hambali, A.J. (2021) *The analysis of expressive speech acts in the comments section on One Direction's YouTube channel*. Sarjana Pendidikan (S.Pd) Degree, Faculty State Institute for Islamic Studies (IAIN) Salatiga.

Haverkate, H. (1993) 'Acerca de los actos de habla expresivos y comisivos en español' in Haverkate, H., Hengeveld, K., Mulder, G. and Berniell, S. (eds) *Aproximaciones pragmalingüísticas al español*. Rodopi, pp. 149-180.

- Hess, L. (2017) 'Expressive Meanings and Expressive Commitments. A Case of Meaning as Use'. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/321145953>.
- Jibreen, M.K.H. and Al-Janabi, H.H.H. (2018) 'The Relationship between Persuasion and Speech Act Theory', *Journal of Al-qadisiya in Arts and Educational Sciences*, 18(3), pp. 29-37. Available at: <https://www.iraqoj.net/iasj/article/153981>.
- Kaburise, P.K. (2005) *Speech act theory and communication: A UNIVEN study*. D.Litt. Thesis, University of Pretoria.
- Kiparsky, P. and Kiparsky, C. (1971) 'Fact' in Steinberg, D.D. and Jacobovits, L.A. (eds) *Semantics: An interdisciplinary reader in philosophy, linguistics and psychology*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 345-369.
- Leech, G.N. (1983) *Principles of Pragmatics*. London and New York: Longman.
- Nurhidayah, V.A. (2013) 'An Analysis of Translation Techniques and Quality in Terms of Accuracy, Acceptability and Readability of Pl's Expressive Speech Act in the Film of Pl', *PRASASTI: Journal of Linguistics*, 2(02), pp. 67-79.
- Oxford Advanced Learner's Dictionary* (2005) 7th edn. Oxford: Oxford University Press.
- Searle, J.R. and Vanderveken, D. (1985) *Foundations of illocutionary logic*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle, J.R. (1976) 'Classification of illocutionary acts', *Language in Society*, 5(1), pp. 1-23.
- Searle, J.R. (1969) *Speech acts: An essay in the philosophy of language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Selsibilla, S., Novitri, N. and Erni, E. (2022) 'Analyzing Expressive Speech Acts of the Main Character in the Joker Movie', *Journal PAJAR (Pendidikan dan Pengajaran)*, 6(1), pp. 60-67.
- Tanjung, I. (2021) 'THE EXPRESSIVE SPEECH ACT IN THE LOVELY BONES MOVIE', *SPECTRAL Jurnal Ilmiah STBA*, 7(2), pp. 86-99. Available at: <https://doi.org/10.47255/51ek4j66>.
- Vanderveken, D. (1990) *Meaning and speech acts: Vol. I: Principles of language use*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Vanderveken, D. (1994) *Principles of Speech Act Theory*. Montreal: University de Quebec a Montreal.
- Wei, L. (2010) 'The functions and use of Greetings', *Canadian Social Science*, 6(4), pp. 56-62.
- Yule, G. (2017) *The study of language*. 6th edn. Cambridge: Cambridge University Press.

پەرەوێز:

- 1- بۆ زانیاری پێن زێدەتر ل سەر ئەڤ زارافێ تەماشە ی ئەڤ لینکی بکە:
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/expressive>
- 2- بۆ ئەڤ زارافێ د زمانی کوردیدا هەندە ڤ نفیسە را زارافێ (کرده ی گوزاره یی، ئاشکران ، ههستدهربیرین و دهبریرینا ههستان، دهبریرینه کان) بکارهینایه، به لێ پتریا نفیسە را بۆ ئەڤ کرده یی، زارافێ ههستدهربیرین بکاردهین.
- 3 - دیسان ل دهڤ زماننانی عه ره ب زارافێ (البوحیه، افعال السلوك أو التعبیريات، التصریحات) هاتینه بکارهینان، به لێ د زمانی عه ره بیدا پتریا نفیسە را زارافێ (التعبیریة) بکارهینایه.
- 4- بۆ زانیاری پێن زێدەتر ل سەر رازیکرێ تەماشە ی (عه لی، 2013، رازیکرن د گوتارا راپاریدا) بکە.
- 5- بۆ زانیاری پێن زێدەتر ل سەر رێگرتێ تەماشە ی (شه ریف، 2015، رێزداری له شیوه زاری بادینی زمانی کوردیدا،) بکە.